DE CHINEZEN-MOEDER

door

J. W. van Zeijl

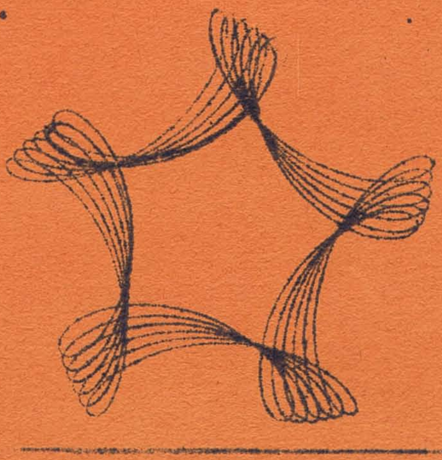

De Chinezen-moeder met een van haar beschermelingen
op een Kerstfeest.

J. W. v a n   Z E I J L

D E   C H I N E Z E N M O E D E R

Leven en arbeid van Zuster Van Zeijl

I N H O U D

Voorwoord (Nederlandse uitgave)
Voorwoord (Duitse uitgave)
Inleiding
Haar jeugd
Het Leger des Heils
Een omkeer
Het huwelijk
Nieuwe arbeid in het Koninkrijk Gods
Gebedsverhoring
Het eerste Kerstfeest
Sociale arbeid
Een afscheid
Een nieuw huis
Ziekenbezoek
Huisbezoek
Gevangenen-bezoek
Evangelisatiewerk
Tractaat- en lectuurverspreiding
Vakantie
Organisatie - methode
De oorlog
Hongertransport
Na de oorlog
Teleurstellingen
Droeve en blijde ervaringen
Hu Chu Chang
Hou Chung Ming
Hu Tsa Chang
Lee Foo Tzan
Kan Ying
Mijn vriend Chinees X
Chen Chang
Wu Yung Tschen
You Hu Poh
Rotterdam
Een doorn in het vlees
Haar heengaan
De laatste gang
Hoe het verder ging

=:=

VOORWOORD (NEDERLANDSE UITGAVE)

Nadat in maart 1964 het boekje "Die Chinesenmutter" verscheen, was al spoedig een tweede druk nodig, n.l. in november van hetzelfde jaar. In totaal werden 30.000 exemplaren gedrukt.

Het werd ook bewerkt voor de Evangeliums-Rundfunk en met toepasselijke liederen via Monte Carlo uitgezonden.

Herhaaldelijk is de wens te kennen gegeven, dat dit geschrift ook in de Nederlandse taal mocht verschijnen. Om hiervoor de kopie gereed te maken, ontbrak mij de gelegenheid.

Toen de heer W.F.Greebe het boekje gelezen had, uitte ook hij de wens, dat het in de Nederlandse taal zou verschijnen en bood niet alleen aan het te vertalen, maar ook het in gestencilde vorm gereed te maken.

Ik heb hierbij het genoegen en de vreugde het U aan te bieden en hoop, dat het, evenals in de Duitse taal, ook in ons land ten zegen mag zijn.

Velen, die mijn dappere vrouw en haar zegenrijke arbeid onder de Chinezen hebben gekend, zullen bij het lezen met dankbaarheid aan haar en haar werk herinnerd worden.

Ik ben de heer Greebe en zijn hem assisterende dochter zeer erkentelijk voor de moeite, die zij zich getroost hebben, "Die Chinesenmutter" in de Nederlandse vertaling het licht te doen zien.

AMERONGEN, november 1971.
Zendingsdiaconesenhuis.

J.W.van Zeijl.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

VOORWOORD (DUITSE UITGAVE)

Zij die door de Heer geroepen zijn en de Heer Jezus als hun Heer en Heiland hebben aanvaard,dienen hun geluk en rijkdom niet uitsluitend voor zichzelf te houden. Veeleer zal het woord der waarheid aan hen worden bevestigd: "Ik zal U zegenen en gij zult een zegen zijn!"

Het is genade wanneer kinderen Gods hun tijd en gaven Hem ter beschikking stellen en Hem dienen willen. Dit kleine geschrift toont ons hoe Zuster Van Zeijl, gevolg gevende aan de roep van de Heer Jezus: "Geef mij Uw hart", getracht heeft anderen de weg tot behoud te tonen. Zij had een bijzondere liefde tot de Chinezen en mocht velen van hen tot de Heer leiden en voor hen "een moeder in Christus" zijn.

Het is mijn wens en gebed dat dit geschrift voor velen een wegwijzer zal zijn naar de Heer Jezus en dat vele gelovigen hun opdracht zullen aanvaarden om voor Hem te "werken", zolang het nog dag is."
Wij zien uit het leven van de Chinezenmoeder:
"Dagelijks werken voor de Heiland, is de moeite waard!"

maart 1964. Heinrich Müller.

Het is voor de tweede keer dat dit geschrift thans wordt uitgegeven. De eerste uitgave heeft in veel landen bekendheid gekregen. Velen bevestigden ons dat zij door het lezen er van, zijn aangespoord om ook voor de Heer te gaan werken.

Het is mijn gebed dat veel lezers nu gevolg zullen geven aan de roep des Heren: "HANDELT,TOTDAT IK KOM!"

november 1964. Heinrich Müller.

D E   C H I N E Z E N M O E D E R .

I N L E I D I N G .

Op 20 augustus 1962 ontsliep in haar Heer en Heiland in de leeftijd van 75 jaar, mijn dappere vrouw en medegezellin: Wilhelmina Johanna van Zeijl, geboren Van Eeke. Ze had de goede strijd gestreden en het geloof behouden.

Zij was een begaafde, God gewijde vrouw. Ze heeft met de haar door God ontvangen talenten,gewoekerd en haar tijd in dienst des Heren gesteld. In de arbeid voor haar Heer heeft zij zich om vele zielen bekommerd. Daar zij zich geheel en al voor het werk des Heren had gegeven, kon de Heer haar als Zijn werktuig gebruiken. Ze werd in staat gesteld, onder de leiding Gods en door Zijn genade, voor velen tot een tijdelijke en eeuwige zegen te zijn. Zij heeft blijvende vruchten op dit werk gezien.

Haar hoofdarbeid en levenswerk betreffen een dienst die zij bijna 29 jaren volbracht heeft onder de Chinezen in Nederland, emigranten en zeelieden. Was deze tijd van haar leven van niet geringe betekenis, ook haar leven als officier bij het Leger des Heils (gedurende bijna 20 jaar) was een dienstbetoon aan haar Heer en Heiland.

De laatste maanden van haar leven bracht de Heer haar in de school van het lijden en bereidde zó Zijn kind voor op haar heengaan.

Zeer gaarne en met grote dankbaarheid heb ik aan het vriendelijk verzoek van Pastor Müller (leider van de Evangelische Volks- und Schriftenmission te Lieme in Lippe) gevolg gegeven een boekje te schrijven over het leven en arbeid van mijn vrouw.

Het is mijn oprechte wens dat hierdoor de genade des Heren worde geprezen en dat velen zich zullen geven in de dienst des Heren, tot zegen voor hun naasten.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

H A A R   J E U G D .

Op 28 september 1887 zag Wilhelmina van Eeke in Amsterdam het levenslicht. Zij was het tweede en laatste kind in de familie. Haar broertje was drie jaar oud toen zij geboren werd. Haar vader heeft zij nauwelijks gekend. Zeer vroeg werd haar moeder weduwe. Het was de wens van haar moeder dat haar kinderen een goede positie in de maatschappij zouden krijgen. Bij haar zoon werd haar verlangen volledig vervuld. Hij studeerde vlijtig en kreeg een voorname betrekking bij een bank; bovendien was hij accountant en examinator.

Na haar bezoek aan de Volksschool studeerde Wilhelmina voor apotheker-assistente en onderwijzeres in handwerken. Zij stond in een apotheek en leerde meisjes nuttige en fraaie handwerken.

Haar familie behoorde tot de Hervormde kerk. Hun godsdienst beperkte zich hoofdzakelijk tot algemeen gangbare vroomheid en fatsoen.

Na een Kerstfeest waar Wilhelmina door iemand meegenomen was naar de Vrije Evangelische Gemeente, kwam zij diep onder de indruk naar huis. Daar werd gesproken over de noodzaak van bekering en wedergeboorte. De grote liefde van Christus die daar gebracht werd, maakte diepe indruk op het ongeveer 18-jarige meisje. In het bijzonder waren het de woorden, die ook eens de jonge Zinzendorf zo hadden aangegrepen, die haar geweten troffen: "DAT DEED IK VOOR U, WAT DOET GIJ VOOR MIJ?" Jezus had in haar leven gezegevierd! In het vervolg zou haar leven Hem toebehoren en aan Hem zijn gewijd. Zij legde haar sieraden af en verliet de wereldse vriendschap en genoegens.

Zij verliet ook de Hervormde kerk die haar het leven Gods niet gebracht had en besloot toe te treden tot deze meer levende Gemeente. Haar moeder was hier zeer boos over en de dominee aan wie zij op bevel van haar moeder, haar beslissing moest mededelen, was woedend. Vrijmoedig deelde zij die dominee mede, (die haar buiten op de stoep let staan) dat zij op de plaats waar zij gered was, ook wilde blijven.

Zij hielp nu bij uitdeling van brood en koffie onder de armen, bij tractaatverspreiding, maakte huisbezoeken en gebruikte iedere gelegenheid haar Heer te

dienen.

Daar zich aan haar een grote verandering voltrokken had, bleef dit in de plaats waar zij werkte, niet verborgen. Zij werkte in dat deel van de stad waar de meest arme bevolking aanwezig was. Ze kon het echter niet met haar geweten overeenbrengen, dat die dure geneesmiddelen aan die arme bevolking werden verkocht en dat stak zij niet onder stoelen en banken! Dat verdroot die apotheker; deze eiste van haar dat zij aan zijn voordeel zou denken. Ten slotte werd zij door hem ontslagen. De moeder was hierover zeer gebelgd en wierp haar voor de voeten: "Dat heb je nu van je vroomheid, nu heb je ook nog je betrekking verloren!" En haar gelijk gezinde zoon stond haar hierin bij.

Maar de Heer vervulde aan deze moedige belijdster Zijn woord: "Wie Mij eert, zal Ik eren." Zij werd spoedig in een andere apotheek geplaatst; daar ontving zij meer salaris dan voorheen en had bovendien minder zondagsdienst!

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:= =

HET LEGER DES HEILS.

Een bekende van Wilhelmina was met het Leger des heils in aanraking gekomen en had in een samenkomst grote zegen ontvangen. Zij getuigde hiervan aan Wilhelmina en verzocht zuster Van Eeke (zoals zij genoemd werd) met haar een samenkomst van het Leger te willen bezoeken Dit eerste bezoek was in zekere zin voor Wilhelmina een teleurstelling! Daar waren slechts drie personen aanwezig! Spoedig echter verliet nog een der aanwezigen de zaal, zodat nu slechts beide vriendinnen aanwezig waren. Toch zou dit uur van samenzijn spoedig van zeer grote betekenis voor hen worden. Een paar vrouwelijke officieren zongen, getuigden en predikten alsof zij voor een groot publiek stonden! Het was onderstaand lied dat een onuitwisbare indruk op de nieuwe bezoekster, met haar openstaande hart, had gemaakt! Het was een lied van de bekende Kommandante Célestine Oliphant-Schoch en luidde:

Eén leven slechts, één leven hier beneden,
Eén leven slechts! En dat gaat ras voorbij!
Eén leven slechts met al zijn schone kansen,
Eén leven slechts! Dat leven, Heer, vraagt Gij!

Gij vraagt mijn hart en gaven, mij gegeven,
Gij vraagt mijn stem, mijn goed, mijn tijd en kracht;
Gij dierb/re Heer, Die voor mij gaaft Uw leven,
Mijn al, dat is't wat Gij als dank verwacht.
<u>Koor:</u>
Eén leven slechts, en dat zal ras vergaan,
Slechts wat voor God is gedaan, blijft bestaan,
slechts wat voor God is gedaan, blijft bestaan.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

Eén leven slechts! O, waarom staat gij ledig?
Hoort gij het niet? De Meester roept ook u !
Duizenden kennen niet Zijn zondaarsliefde,
Duizenden roepen om uw hulp juist nu!
Haast u aan 't werk! De tijd,de tijd vliegt henen,
Straks is uw kracht, uw beste kracht vergaan!
En gij, o ziel, met uw verkwiste leven,
Zult voor Gods troon met lege handen staan!

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

Eén leven slechts! Heer,'k leg het aan Uw voeten ,
Gij neemt het aan, vervult mijn hart met moed!
'k Wil nu voortaan de arme zondaars zoeken,
En hun vertellen van Uw kostbaar bloed.
Niets zij te veel,als't and'ren slechts kan redden,
Niets, niets te zwaar,als't zondaars leidt naar 't kruis;
Uw glimlach, Heer, zal alle smart verzoeten,
En eens Uw welkom in het Vaderhuis!

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

Ja, dat éne leven zal aan Jezus behoren en geheel en al aan Hem worden gewijd. Zoals de titel van een boek door deze begenadigde schrijfster geschreven,luidde: "Het beste voor het Hoogste", zo zou dit ook in haar leven bewaarheid worden.Mijn vrouw erkende,dat het Leger des Heils de mensen de meeste gelegenheid bood hun leven vruchtbaar voor God en de naaste te doen zijn. Zo rijpte bij Zuster Van Eeke het besluit als officier bij het Leger des Heils haar Heiland te dienen.

Licht is haar dit besluit niet gevallen!

Want zij stuitte, zowel bij haar moeder als bij haar broeder, op hevige tegenstand. Zo'n 50 jaar geleden had het Leger des Heils niet die erkenning en de goede roep, zoals zij die nu overal heeft.

Dat de godsdienst in de kleding tot uitdrukking kwam, en dat in afwijking der doorgaans plechtige kerkdiensten de samenkomsten met getuigenissen van geredde zondaren, met vrolijke muziek en liederen gepaard gingen, prikkelde vaak tot spot en vijandschap, een vijandschap, die vaak tot verstoring der meetings, ja somtijds tot vechtpartijen leidde, zodat de politie menigmaal moest ingrijpen. Daarvan had haar moeder gehoord of gelezen, en nu zou haar enige dochter, die zij toch een behoorlijke Christelijke opvoeding gegeven had, zich aansluiten bij die in kwade reuk staande mensen, bij dit gepeupel? "Heb ik je daarom laten leren?" riep zij verontwaardigd uit. De moeder wilde haar volstrekt niet in uniform van het Leger zien en nog veel minder met die wonderlijke hoed! Ze was het niet eens geweest dat haar dochter de Hervormde kerk verlaten had en zich bij de Vrij Evangelische Gemeente had aangesloten; daar was tenminste nog een dominee als voorganger! Daarom had zij de plechtigheid, waarbij de katechisanten van die Gemeente tot het lidmaatschap werden toegelaten, bijgewoond. "Maar het Leger des Heils is geen kerk", riep de moeder uit. "Voor deze beweging, noch voor deze mensen, kan ik enig respect opbrengen!"

Er volgde nu bij de dochter een sterke, innerlijke strijd. Ze had haar moeder hartelijk lief, maar haar liefde tot de Heiland was toch groter. Ze wist: "Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mij niet waardig en wie zijn kruis niet opneemt en achter Mij gaat, is mij niet waardig. Wie zijn leven vindt, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest om Mijnentwil, zal het vinden." (Matth.10:37-39)
Ze moest ervaren, dat Jezus niet gekomen was om vrede te brengen, maar het zwaard. "Want Ik ben gekomen om tweedracht te brengen tussen een dochter en haar moeder en iemands huisgenoten zullen zijn vijanden zijn." (Matth.10:35-36)

Ze voelde het als haar roeping haar aardse betrekking op te geven, teneinde zich geheel en al in de dienst des Heren te kunnen stellen. Bij de tegenstand,

die zij zowel van haar moeder als van haar broer hierbij ondervond, wilde zij bij dit gewichtig besluit, toch zekerheid hebben, dat zij naar Gods wil handelde. Daarom zocht zij de Heer in gebed en Zijn woord. In deze kritieke toestand sloeg zij haar Bijbel op en las zij in Micha 2:10 het volgende bevel: "STAAT OP EN VERTREKT, WANT DIT IS DE PLAATS DER RUSTE NIET."

Zo kwam zij in de school terecht speciaal bestemd voor opleiding van officieren van het Leger des Heils. Daar was een strenge discipline. Naast dat onderricht werd zij door huisbezoeken, door verkoop van "De Strijdkreet" huis aan huis, door straat- en andere bijeenkomsten, practisch geoefend. Een woord van Kolonel Cunningham was diep tot haar doorgedrongen en werd haar gehele leven bij haar bezoeken, trouw opgevolgd: "VERLAAT GEEN HUIS ZONDER EEN ZEGEN ACHTER TE LATEN." Dat betekende, ook voor haar, altijd met en voor de bezoekers te bidden!

Na haar opleiding hielp de nieuwe Luitenante in eigen plaats met verkondiging van het Evangelie. "REDT ZIELEN; GA TOT DE GROOTSTE ZONDAARS!", zo had eens de stichter van het Leger des Heils, Generaal William Booth, gesproken en zijn soldaten bevolen. Dit woord was voor de nieuwe officier naar haar hart gesproken. Ze had inderdaad een vurige reddingsliefde. Met heilig vuur gebruikte zij haar gave van welsprekendheid en met een krachtige stem, die zelfs mannen haar benijdden, wist zij haar pijlen op het geweten te richten. Bijzonder in de openlucht-samenkomsten kwam deze flinke stem goed tot haar recht. Helder en direct tot het hart was haar boodschap en veel zondaars werden door haar woorden ernstig geraakt en kwamen tot inkeer.

Gedurende een zendings-conferentie op Hemelvaartsdag 1963 in Doorn, maakte zich een vrouw aan mij bekend, die vertelde dat zij 50 jaar geleden met mijn vrouw bevriend was geweest. Het was destijds een zeer gezegende tijd geweest. Daar ik op het punt stond te vertrekken, vroeg ik haar later mij schriftelijk haar ervaringen mede te willen delen.

Zij schreef: "Het is meer dan 50 jaar geleden, dat ik voor de eerste keer uw vrouw ontmoette. Zij was toen luitenante in het korps te Zeist. In Driebergen werd een buiten-standplaats geopend. Dat was voor deze buurt in die tijd een grote gebeurtenis en ieder sprak hierover. De kleine zaal was in de eerste tijd zeer goed bezet. Luitenante Van Eeke had toen de leiding van deze buitenpost. Behalve enige jonge mannen, alle heilssoldaten, was ik de enige vrouwelijke heilssoldaat. Daardoor deden die luitenante en ik alle arbeid samen: We hielden samenkomsten, deden huisbezoeken, enz. We hadden een bijzondere gezegende tijd. Veel mensen bekeerden zich en hele families kwamen tot levensvernieuwing.

'S Avonds kwam zij met enige kameraden de verre weg van Zeist naar Driebergen gelopen om samenkomst te houden. Later werd zij overgeplaatst naar een ander korps, maar dikwijls spraken wij nog over die heerlijke tijd die wij met luitenante Van Eeke hadden gehad."

In 1914 bezocht mijn vrouw het grote Internationale Congres van het Leger des Heils in Londen. Zij sprak perfect Engels; dat is haar in haar latere leven van zeer veel nut geweest.

In de 20 jaar, dat zij als heilsofficier dienst deed, is zij nog een paar keer bevorderd; zij heeft ook nog gewerkt voor het huis van gevallen meisjes en vrouwen in Amsterdam. In verband hiermede reisde zij een gedeelte van het land door om handwerken te verkopen ter ondersteuning van de kosten voor dit huis. Daarbij moest zij dikwijls lange wegen afleggen, waarbij in de zomer de warmte en in de winter sneeuw en koude haar kwelden. Maar zij bezat een onvermoeibare volharding. Zowel met de kopende dames als met de bewoners van dit huis, kon zij tactvol omgaan. Velen van deze laatsten hadden haar liefgekregen en bij velen van hen stond zij in hoog aanzien.

Door haar bekwaamheid en geschiktheid werd zij in de laatste jaren van haar dienst in het Leger overgeplaatst naar de afdeling finantiën. Zij moest toen door bezoeken en overredingskracht meehelpen, dat voor dit grote werk de nodige gelden bijeenkwamen.

Al dit werk bracht ook dikwijls spanningen met zich mede. Daardoor kreeg deze te hard werkende vrouw het te kwaad met de zenuwen en zag zij zich hierdoor genoodzaakt in een stille, landelijke omgeving tot rust

te komen. Deze kuur heeft ongeveer een jaar geduurd.
Gedurende die tijd was er een goede verstandhouding met haar moeder en broeder; beiden hebben die arme dochter en zuster dikwijls iets toegestoken. Ook hebben zij de dure verpleging betaald.

Gedurende haar arbeid in het Hoofdkwartier in Amsterdam, vanwaar zij haar reizen door het land deed, woonde zij bij haar oude moeder in, voor wie zij ook zorgde. Zij reisde iedere dag van Haarlem naar Amsterdam heen en weer.
Dikwijls had zij als kapiteine, (want zij was intussen daartoe bevorderd) wegens haar vastberaden geloof en de daaruit voortvloeiende consekwenties, te lijden. Dikwijls waren er wrijvingen en verwijten die haar leven vergalden.

Gedurende de weekenden was zij dan hier, dan daar in het land om als welkome spreekster in straat- en zaalbijeenkomsten mede te helpen.
Ook had zij in Haarlem een grote, goed gedisciplineerde meisjes-padvindersgroep, de grootste in het Leger der Heils in Nederland.

Ja, deze heilsofficiere was een begaafde, vlijtige, aan de Heiland toegewijde vrouw, die voor velen tot een eeuwige zegen was.
Ze bezat een onweerstaanbare moed en grote vrijmoedigheid.

Eens werd zij uit een café in Amsterdam weggestuurd, maar zij viel neer op de drempel met de benen op de straat, en bad voor de aanwezigen, voor wie Jezus ook gekomen en gestorven was en aan wie Hij Zijn genade aanbood.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

EEN OMKEER.

Als een doodzieke man kwam de broer van mijn vrouw in september 1926 van een vakantiereis naar de Harz, thuis. Hij zag er zó bleek en afgemagerd uit, dat zijn zuster hem nauwelijks herkende. Nam de moeder altijd de nodige voorzichtigheid in acht voor haar maaglijdende zoon, zo kreeg hij in de hotels zware, onverteerbare kost, die de sluimerende

ziekte verergerde.

De zuster kwam naar huis. Zij voelde het als haar plicht haar broer te verzorgen. Zij was echter niet alleen bezorgd over zijn lichamelijke toestand, maar ook over zijn nog ongeredde ziel en bad de Heer om Zijn hulp. Er kwam een ogenblik,dat zij hem kon heenwijzen en leiden tot Hem, die voor allen in de wereld gekomen was, aan het kruis geleden had en gestorven was. De broer waardeerde de grote liefde van zijn zuster. Hij had reeds lang geweten, dat alles in de wereld vuil water gelijk was en dat zijn zuster gelijk had. En hij, de voorname man, in hoog aanzien bij vele groten, hij werd gelijk een kind. Hij was het bidden niet gewoon en vroeg zijn zuster: "Zeg jij maar, wat ik bidden zal!" En dan keerde hij zich tot Hem, wiens uitnodiging ook hem gold: "KOMT TOT MIJ,ALLEN DIE VERMOEID EN BELAST ZIJT, EN IK ZAL U RUST GEVEN." (Matth.11:28); die het ook gezegd heeft: "WIE TOT MIJ KOMT,ZAL IK GEENSZINS UITWERPEN."(Joh.6:37).

Maar er was nog iemand die bekommerd was over de ziel van de broer. Als accountant had hij een Joodse assistent gehad, die onder sterke invloed van de katholieke godsdienst gekomen en geestelijke geworden was. Op de gezamenlijke reizen en bij iedere maaltijd had deze man dikwijls over zijn Roomse geloof gesproken en vermoedelijk ook begrip gevonden. Nadat hem het bericht bereikte dat zijn vroegere chef ten dode was opgeschreven, verliet hij onmiddellijk zijn klooster in België, in de hoop hem nog voor de alleen zaligmakende kerk te kunnen winnen. Hij vroeg hem of hij hem dopen mocht, dat werd echter geweigerd. Wel werd hem toegestaan in de kamer te mogen blijven om voor hem te bidden. Wij weten echter: Eén blik in het geloof gedaan op de gekruisigde Christus, is voor een zondaar voldoende om te worden behouden.

Een zeer harde slag trof de moeder, toen zij haar zeer geliefde zoon,die zij steeds boven haar onsympatieke dochter had voorgetrokken, verliezen moest. Gedenkende aan het Goddelijk gebod vader en moeder te eren,besloot de dochter nu, zolang de moeder nog zou leven, haar arbeid bij het Leger des Heils op te geven en de zorg voor de 80-jarige moeder op zich te nemen. "Moedertje, ik ga nu niet meer naar het Leger, maar ik blijf bij U, zolang U hier nog bent." Dat was voor die dochter een grote zelfverloochening,daar zij zich met haar gehele

wezen met de arbeid in het Heilsleger,dat haar lief was,verbonden wist. Zij heeft woord gehouden. Nog 4 jaar was zij de steun van haar moeder. Gedurende deze tijd had zij geen samenkomst van het haar geliefde Leger bezocht. De moeder stond toe, dat zij met haar de Bijbel las, maar stond niet toe, dat zij hardop met haar zou bidden; dit was deze kerkelijke Christin niet gewoon. Aan de levensavond van de moeder was deze voor korte tijd van haar verstand beroofd en des avonds mocht geen licht worden aangestoken,zodat zij beiden in het donker zaten.
Een korte ziekte maakte in een diaconessenhuis een einde aan het leven van de 84-jarige moeder.
Wij willen geloven, dat ook zij naar haar Heiland is gegaan na een leven vol van misverstand en onnodige wrijving. "BIJ HEM IS VEEL VERGEVING!"

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

H E T   H U W E L I J K .

Op zekere avond kwam een vrouw in diepe rouw gekleed in een samenkomst van de Christelijke Gemeenschapsbond in Zandvoort. Ik dacht dat zij weduwe was, maar uit het gesprek dat ik met haar na de samenkomst had, hoorde ik waarom zij in het zwart was gekleed. Sedert kort had zij haar moeder verloren.
De moeitevolle zorgen bij de verpleging van haar moeder en de vroeger gevoerde strijd, hadden haar zenuwen zodanig aangegrepen, dat zij niet meer kon slapen. Ze had nu de oude omgeving, waaraan zoveel droeve herinneringen verbonden waren, verlaten en zocht rust in een vakantiehuis van het Leger in de buurt van Nijmegen, maar het was alles tevergeefs. Nu had haar dokter haar een plaats aan zee aanbevolen en daar hoopte zij genezing van haar slapeloosheid te kunnen vinden.

Na deze eerste kennismaking volgden meerdere bezoeken en deze zouden medewerken om beider geluk te bevorderen. Ook toen onze harten nader tot elkander kwamen, verlangden wij toch de Goddelijke bevestiging, en daarom spraken wij af, dat ieder in de komende dagen de wil des Heren zou zoeken. Al is men ook één in geloof en liefde,

men moet ook rekening houden met de eisen van een huwelijk, door God gewild, die duidelijk meespreken: karakter, temperament, godsdienstige overtuiging, enz. De bevestiging des Heren bleef niet uit.

Toen wij na een paar dagen te samen kwamen, had ieder van ons antwoord op zijn gebed. In moeilijke tijden in haar leven had mijn vrouw altijd biddend haar Bijbel geopend om dan van God licht te ontvangen. Zo ook nu. Ze las in Psalm 68:7 "GOD,DIE EENZAMEN IN EEN HUISGEZIN DOET WONEN", of, zoals Luther het zegt: "EEN GOD DIE DE EENZAMEN EEN HUIS VOL KINDEREN GEEFT." Nu, mijn vrouw was zeer eenzaam. Ze had geen ouders, broers of zusters meer, ze had slechts een paar verre bloedverwanten, terwijl ik een zeer grote familie bezat. Nu zou ze een eigen, nieuwe huishouding krijgen en inderdaad: Een groot aantal kinderen Gods zijn door ons huis gegaan. Verscheidenen zijn door wedergeboorte in ons huis kinderen Gods geworden en beleefden hier heerlijke dagen.

Ook ik had in die dagen antwoord van de Heer ontvangen, namelijk door het lezen van een Schriftwoord dat vermeld stond in het tekstboekje der Evangelische Broedergemeente dat voor vele gelovigen een wegwijzer in moeilijke omstandigheden is geweest. In deze wachttijd luidde het woord op een bepaalde dag: "NU WETEN WIJ,DAT DE HEER IN ONS MIDDEN IS." (Jozua 22:31) En: "HET IS DE HEER."(Joh.21:7) Zo had de Heer dus antwoord gegeven op onze trouwplannen en mochten wij Zijn zegen verwachten. Daarin heeft het ons in ons 32-jarige huwelijk zeker niet ontbroken!

Op 4 december 1930 werd ons huwelijk in de Hervormde kerk te Zandvoort ingezegend. De trouwtekst was: "ZIE NU TOE,DAT GIJ ALLES MAAKT,NAAR HET MODEL DAT U DAARVAN OP DE BERG GETOOND IS."(Exodus 25:40). In dit Godswoord ligt een verheven voorbeeld voor een ideaal huwelijk in liefde, trouw en heiligheid.

Helaas zijn wij geen volkomen mensen, maar wij hebben een barmhartig en getrouw Hogepriester,die ons verstaat, vergeeft en helpt ons doel te bereiken.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

NIEUWE ARBEID IN HET KONINKRIJK GODS.

Aangezien mijn vrouw nu gehuwd was met iemand die niet tot het Leger behoorde, kon zij haar tijd niet geheel meer daaraan geven. Zij was nu geen officier meer maar diende het Leger toch als heils-soldate. In deze functie leidde zij in Haarlem enige jaren de Vrouwenbond.

In haar nieuwe woonplaats, de badplaats Zandvoort, vond zij gelegenheid de Heer te dienen in straat- strand- en zaalsamenkomsten. Ze bezorgde het blad "B. JDE BOODSCHAP" huis aan huis en ging op ziekenbezoek.

De Heer had echter een heel speciale opdracht voor haar, dat voortaan haar werk zou worden, namelijk: "DE CHINEZEN-ZENDING!" Of zo iets dan in Nederland nodig was? Ja zeker! Er zijn in Nederland honderden Chinezen. Door de teruggang van de internationale scheepvaart in 1930/1931 kon een aantal dezer mensen niet meer naar hun vaderland terug. Ze kregen drie maanden salaris en bleven hier wonen. Velen van hen probeerden met de verkoop van koeken, uit pinda's bereid, in hun onderhoud te voorzien. Anderen, door bittere armoede uit China verdreven, kwamen naar Europa en brachten koffers vol Shantung-kleedjes mee. Zij werkten op het schip en kwamen zo zonder kosten naar Italië of Frankrijk en trokken verder. Weer anderen verlieten China, vrouw en kinderen, uit vrees voor de oorlog die iets later met Japan uitbrak. Zo was de toestand vóór meer dan 30 jaar geleden. Na de oorlog 1940/1945 werd de toestand der Chinezen in Nederland gunstiger; velen van hen werden textielhandelaar, anderen openden een Chinees restaurant of werden kellner. Thans treft men in alle steden zulke restaurants aan. In de havensteden Amsterdam en Rotterdam ziet men altijd Chineze zeelieden. Beide steden hebben ook hun Chinezen-wijken. Zo was de toestand voorheen en is ook nu nog zo. Een Chinezen-zending in Nederland was dus niet overbodig.

Op een druilerige herfstdag in 1933 belde een jonge, dromerige Chinees bij ons aan.

Toen het Duitse dienstmeisje de deur opende, toonde hij haar zijn koopwaren: over zijn arm hingen allerlei dassen en om zijn hals hing een trommel vol zoetigheden. Mijn vrouw vroeg hem binnen te komen. Ze kocht niet alleen iets van hem, maar hij kreeg koffie, later middageten en in de namiddag thee. Nadat hij zich bij de haard verwarmd had, vertrok hij. Hem werd medegedeeld dat hij weer terugkomen moest. Hij woonde in een steeg in Haarlem in een ellendig huis. Beide vrouwen wenkten hem nog na; in het koude en natte novemberweer verdween hij.

In de volgende week kwam echter niet alleen Wu Tu Chang, maar bracht hij ook nog drie zijner vrienden mee. Hetzelfde programma werd afgewikkeld. Koffie, middageten, thee. De week daarop kwamen echter 10 Chinezen, die eveneens welkom werden geheten, want vreugde, liefde en medelijden vulde de harten van beide vrouwen. Hoe hunkerden deze mensen naar liefde in hun zware strijd om hun bestaan in een vreemd land!

Aardappels werden geschild, vlees gehaald en groenten klaargemaakt. Later werden de aardappels door rijst vervangen, de nationale voeding voor Chinezen.

Het aantal der Chinese gasten groeide tot dertig. We hadden gelukkig een hele grote kamer met een suite, zodat voor allen plaats was.

Toen mijn vrouw deze arbeid 25 jaar geleden gedaan had, vertelde zij hierover in haar boek:"MIJN VRIEND,DE CHINEES." (Met een terugblik op de aanvang van dit werk schreef zij): "In de allereerste dagen bracht God Zijn liefde in mijn hart en ik mag zeggen dat deze liefde na 25 jaar er nog is, maar sterker, groter, dieper, in weerwil van vele en grote moeilijkheden, ondanks misverstaan, ondanks teleurstellingen, ondanks zware lichamelijke vermoeidheid."

Als zij kwamen, werd er gewerkt van vroeg tot laat, maar het waren ook feestdagen. En de liefde maakt de zwaarste arbeid licht. Niet alleen kregen de Chinezen eten, drinken en fruit, maar een nieuwe nood kwam aan het licht. De Chinezen mochten van de badkamer gebruik maken, hetgeen zeker niet overbodig was. Daarmee verbonden was de aanschaffing van handdoeken, wasgoed, kousen, enz. Wat smerig was, werd

gewassen, hersteld, of - wat heel dikwijls voorkwam - in de vuilnisemmer geworpen.Zo waren beide vrouwen dag in dag uit bezig om deze arme mensen te helpen.De liefde van het dienstmeisje tot deze arme mensen,om wie zich in feite niemand bekommerde, was net zo groot als die van mijn vrouw.

Zo lag iedere vrijdag voor iedere Chinees de was met handdoek en zeep gereed!Maar wat nog belangrijker was: Hoe konden wij deze Chinezen van Jezus vertellen? Wij Nederlanders konden ons bij de Chinezen slecht verstaanbaar maken.Daarom werden in Londen 500 Chinese Evangeliën besteld. Bij de eerstvolgende maaltijd zouden die dan aan hen worden uitgereikt.Maar de voorpret werd spoedig gedempt! De meesten van hen konden niet lezen! En dat was een bittere teleurstelling.

=:=:=:=:=:=: ==:=:=:=:=: =:=:=

G E B E D S V E R H O R I N G .

Een weg hebt G' allerwegen,
geen middel, dat U faalt.
Uw doen is louter zegen,
Uw gang met licht omstraald.
Niets kan Uw werk verhind'ren,
't Blijft rust'loos voorwaarts spoên,
als Gij, wat voor Uw kind'ren
het heilzaamst is, wilt doen.

Dat zou ook mijn vrouw ervaren in de nieuwe arbeid die vóór haar lag. God kan, waar wij als in een doodlopend slop vastgelopen zijn, een opening schenken.

Toen na de bittere teleurstelling van de vorige dag mijn vrouw huilde, sprak Rosa ons dienstmeisje, tot haar:"Mevrouw, wij moeten bidden,dat God ons iemand zendt, die Chinees kent." "Maar Rosa", zei mijn vrouw moedeloos:"Wie kan in Nederland Chinees spreken?" "Maar God kan ons toch iemand zenden, die dat wél kan!" "Dat is waar",bevestigde mijn vrouw."Wij zullen bidden."

Op hetzelfde ogenblik knielden beide vrouwen neer en smeekten: "O God, wij zouden zo graag deze mensen van Jezus' liefde vertellen. Help ons toch en stuur ons iemand.Wij geloven,dat U dat kunt!"

In het Zusterhuis:"PNIEL" waar Duitse Vandsburger-zusters de leiding hadden en waar Duitse diaconessen voor herstel aan de Noordzee kwamen, hadden iedere week ook bijeenkomsten plaats voor de in deze plaats werkende Duitse meisjes. Er waren er velen in Nederland, ook in Zandvoort. In Duitsland leed men onder de inflatie; de Nederlandse gulden was waardevast, daardoor konden de Duitse meisjes hun gebrek lijdende familie helpen. Deze samenkomsten werden ook door Rosa iedere week bezocht.

Drie maanden na het eerste gemeenschappelijk gebed kwam de verhoring. Op een avond kwam Rosa geestdriftig naar huis en zei: "Nu is er een zuster die Chinees spreekt!" Naar "PNIEL" was een Duitse diacones, zuster Magarete Kannenberg voor herstel gekomen. Als zendelinge had zij ongeveer 30 jaar in de provincie Yunnan in Zuid-China het Evangelie verkondigd.

Spoedig kwam deze lieve,Godvrezende vrouw op bezoek. Ze leerde mijn vrouw hoe Chinees zendingswerk te doen. Een mooie tijd was aangebroken en iedere dag groeide bij mijn vrouw de overtuiging, dat de Heer haar tot de zware, maar heerlijke opdracht, de Chinezen in Nederland het Evangelie te verkondigen, geroepen had. De oude en de nieuwe zendeling vonden elkaar aanstonds in de liefde van Christus en hun gele vrienden. Ze begonnen er mee hun arbeid de Heer op te dragen.

Zuster Margarete ving direkt aan Chinese liederen te dikteren, die op de juiste klankhoogte overgeschreven en gerepeteerd werden. De meeste liederen werden uit het Duits of Engels vertaald en hebben voor ons bekende melodieën. Het eerste lied dat geleerd werd, was: "KOM TOT UW HEILAND, TOEF LANGER NIET!" "Hoe gelukkig was ik's avonds", schreef mijn vrouw in haar boek,"toen ik dat eerste lied kon zingen."

Samen gingen beide zusters naar Haarlem, om bij de vreemdelingen-politie de adressen van de daar wonende Chinezen te verkrijgen. Eén adres was reeds bekend. Een tweede werd medegedeeld en opgezocht. Daar woonden in houten barakken een groot aantal Chinezen.

Het was brandend heet. Behalve door de Chinezén werden beide vrouwen door ongedierte opgewacht. Het kostte mijn vrouw een grote zelfoverwinning om ter plaatse koffie te drinken, maar zij wilde zich in alles aanpassen en richtte zich in alles naar zuster Margarete. De gesprekken liepen voortreffelijk en de Chinezen werden vóór de maaltijden en samenkomsten in Zandvoort uitgenodigd.

Op grote linnen doeken schilderden twee Chinezen met Chinese inkt en pen in gecompliceerde vorm, liederen, zodat de Chinezen die konden lezen, het konden volgen. De analphabeten leerden het van horen zeggen. Op die manier hebben zij in de loop der komende jaren dozijnen Evangelieliederen geleerd, als b.v. "VEILIG IN JEZUS' ARMEN", "JEZUS NEEMT DE ZONDAARS AAN", "VORST DES LEVENS,'t IS UW DOOD, DIE EEN SCHUILPLAATS MIJ ONTSLOOT", enz. en ook Kerstliederen! Zo ontstonden heerlijke en kostelijke samenkomsten die van groot nut waren.

Deze Evangelisatie-arbeid bleef niet alleen tot Haarlem beperkt, maar breidde zich uit tot AMSTERDAM, LEIDEN, DEN HAAG en UTRECHT. Ook hier hadden zij van de vreemdelingen-politie de beste medewerking.

In het begin werden kleine samenkomsten gehouden. Later, toen de Chinezen mijn vrouw beter kenden, werden zalen gehuurd. De samenkomsten waren gezellig, met thee, koffie en koek; op het Kerstfeest kwamen er nog geschenken bij.

Bijna alle uitgenodigden kwamen. Alle jaren achtereen ging mijn vrouw de Chinezen met dezelfde woorden uitnodigen: "TONG TONG LEI" (Komt allen!) "Ja",antwoordden zij dan."Koffie drinken,LANJA!" "LANJA" betekent "MOEDER" en die woorden"koffiedrinken waren gelijk aan het woord:"samenkomst".

De Duitse meisjes van de E.C.(Entschiedenes Christentum),van wie er velen in Nederland waren, hielpen mee met zang en gitaar. Ook de heilssoldaten stonden dikwijls hun vroegere krijgsmakker ter zijde!

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

HET EERSTE KERSTFEEST.

Van de aanvang af heeft mijn vrouw veel vreugde gehad van twee jonge Chinezen die tot de Heiland gekomen waren. Zij hielpen haar bij het tekenen van de liederen. Het waren HU TZA CHANG en HOU CHUNG MING. Ze woonden met WU TU CHANG, de Chinees die we het eerst hadden leren kennen, in een steeg te Haarlem. Alle drie waren al dadelijk lieve, sympathieke vrienden. HOU CHUNG MING was vooral een voortreffelijke helper, daar hij betrekkelijk goed Duits sprak en het daardoor mogelijk was, dat wij hem konden verstaan, want juist de Chinese taal is alle jaren een grote hindernis geweest. In een samenkomst met zuster Margarete bekeerde hij zich. Hij was een kleine, vurige man. Toen hij de eerste keer gebeden had, werd het hem duidelijk gemaakt, dat hij nu met zijn oude levenswijze moest breken, want de liefde tot Jezus en tot de wereld kunnen niet samengaan. De Chinezen zijn dikwijls hartstochtelijke spelers. Toen sloeg hij zich op de borst en sprak: "IK NIET MEER!" Na drie weken bezocht zuster Margarete en mijn vrouw weer dat huis waar die Chinezen gewoon waren te spelen; ze wilden zich overtuigen of die man woord had gehouden. Voorzichtig openden ze de deur en werkelijk, HOU CHUNG MING speelde niet mee. Hij straalde van vreugde. Mijn vrouw drukte hem de hand en sprak: "Nu mag je mij bij alles helpen."

Dat was ook een Goddelijke leiding, want twee maanden later werd zuster Margarete naar Marburg terug geroepen om daar toekomstige zendelingen Chinees te leren.

Het eerste Kerstfeest werd in ons huis te Zandvoort gevierd. Twee kamers werden leeggeruimd en gehuurde schragen en tafels daar geplaatst. Alle genodigde Chinezen kwamen, behalve één, waarover later nog gesproken zal worden. De beiden zoeven genoemde bekeerden kwamen reeds vroeg.

Twintig pond rijst, tien pond varkensvlees en sinaasappelen waren gekocht en de Chinezen brachten hun lekkernij? "MINGFU" mee. Beiden kregen schorten aan, dan werd gekookt, gebakken en gebraden. Het geurde reeds, maar de geur der liefde

die in dit huis te vinden was, was toch de heerlijkste. En deze zou op het hoogste geopenbaard worden toen later de boodschap van de oneindige liefde Gods door de gave van Zijn eniggeboren Zoon, verkondigd werd.

Om tien uur kwam zuster Magarete. Zij hielp met het opzetten en versieren van de kerstboom. De pakjes met geschenken, zakdoeken, kousen, sinaasappelen,enz.lagen reeds klaar; alles was reeds verpakt in wit papier met rode strikken. Mijn vrouw toonde HU SONG YEN deze pakjes, maar toen begon hij te lachen. Hij schudde met zijn hoofd: "Nee, moeder, niet zó." "Is het dan niet mooi?" "Nee, moet je sterven?" "Sterven"? riep mijn vrouw. In haar vertwijfeling riep zij naar zuster Margarete en die verklaarde haar: wit is de kleur van de dood; de Kerstpakketten moesten een feestkleur hebben en dat was rood! Toen werd alles overgepakt en zo kwam alles in de Kerstsfeer!

Om vier uur kwamen de Chinezen. De maaltijd was zeer gezellig. Ze genoten allen van het feestmaal. De lichtjes aan de kerstboom werden ontstoken. Een zuster speelde op het orgel. Duitse meisjes hielpen bij het afwassen.Zuster Margarete verkondigde de boodschap van grote vreugde die alle volken - ook het Chinese volk - ten deel zouden vallen. Aan het slot van deze samenkomst kwamen twee Chinezen naar voren, die luid in hun taal baden. Zouden de engelen in de hemel ook niet van vreugde gezongen hebben?

Het was een heerlijk en wonderlijk Kerstfeest geweest.Met grote moeite gelukte het ons onze gasten om elf uur uit het huis te krijgen. Tien bleven slapen,want voor allen was geen plaats.

Sedert dien werden steeds in AMSTERDAM, ROTTERDAM, UTRECHT en DEN HAAG zulke Kerstfeesten gehouden.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:==:=

SOCIALE ARBEID.

Ongezocht werd bij de woordverkondiging en de verzorging in eigen huis de reeds aangevangen

sociale hulp uitgebreid.
Er werd gebeld. Daar stond een Chinees:"LANJA,jij helpen, kameraad is niet goed.Jij kijken." Mijn vrouw verstond dit gebrekkige spreken: er was iemand ziek.Ze ging direkt met de man mee. Laten wij het haar zelf vertellen:

"In een vochtig, oud huis in een steeg te Haarlem, lag doodmoe en uitgeput CHU. Aan het einde van het bed lag een grote fles met Chinese medicijn. De kleine ruimte was vol met Chinezen. De zieke lag precies op de tocht. Ik vroeg de Chinezen zacht te spreken en niet te roken. Vertwijfeld zagen die grote donkere ogen om zich heen. Ik ging even weg om een bedkruik te kopen om zijn ijskoude voeten te warmen. Maar tegelijkertijd belde ik een dokter op. Die kwam spoedig. Aan het erge hoesten merkte ik wel,dat het hier een longziekte was in vergevorderd stadium. Spoedig bracht een ziekenauto hem naar een ziekenhuis.Niet lang heeft zijn lijden geduurd. Met enkele Franse en Chinese woorden sprak ik hem over Jezus, verfriste zijn door de koorts verhitte hoofd met eau de cologne en sprak: "CHU,TSEI TIINTANG GOU". (In de hemel is het schoon.) Uren bleef ik aan zijn sterfbed.De dood bracht hem verlossing. Een treurige begrafenis volgde in een stromende regen. Zuster Margarete sprak over de Heilandswoorden:"WIE IN MIJ GELOOFT, ZAL LEVEN, OOK AL WARE HIJ GESTORVEN."

En hoevelen hebben wij sedert dien naar het kerkhof gebracht! Ja, hoe velen? Of ik hen bij Jezus zal werzien?

Een zelfde weg ging de kleine, levendige WAN PO GWA, een zeer arm kereltje dat pinda's verkocht. Op zekere dag kwam hij bij ons en bracht een heel mooie cyclame mee. "Wat heb je nu gedaan, WAN PO?", vroeg mijn vrouw. Met stralende, zwarte ogen zei hij: "Ja, voor jou." WAN PO kwam binnen en bij het theedrinken kwam hij met zijn pas te voorschijn en vroeg of ik voor hem naar de politie wilde gaan om te zeggen, dat hij zes maanden gevaren had. "Nee, WAN PO",zei mijn vrouw kort en goed: "je weet veel te goed, dat je niet liegen mag', dat wil Jezus niet." Het kwam bij de vreemdelingen-politie in orde.

Maar omdat de man moe en lusteloos was en niet at, gingen we meteen naar een kunsultatie-

bureau voor tuberculozen. Hij weigerde echter naar een ziekenhuis te gaan. Omdat hij geen pijn voelde, dacht hij dat hij niet ziek was. Maar door vriendelijke woorden liet hij zich door mijn vrouw bewegen, al was het dan met tegenstand, toch mee te gaan. Hij was een lastige patient.De zusters klaagden over hem. "Ik weggean,LANJA", zei hij. "Neen", luidde het antwoord; "wanneer jij wegloopt,zal je sterven!"

Behalve die zware longontsteking werd Wan Po krankzinnig. Toen kwam hij in een kleine cel terecht.Schijnbaar had hij zijn verstand verloren. Mijn vrouw stelde hem enige eenvoudige vragen om te controleren of hij nog bij zijn verstand was.En dat was het geval. Maar de longziekte werd erger.

HOU CHUNG MING, die zoals gezegd,enigszins Duits sprak, diende als tolk.Bij ieder bezoek knielden wij neer en MING bad in het Chinees.

Lang en zwaar was de strijd van de arme WAN PO. Bijzonder zwaar werd het voor hem, toen hij niet meer kon spreken. Zijn ogenstraalden nog,als de druiven die mijn vrouw op zijn lippen uitperste, een beetje verfrissing voor zijn zieke keel brachten. "Lekker, LANA", fluisterde hij.

Samen zongen beide bezoekers het lied: "NAJOU BONG JOU KOPI DJOUDJU JESSU".(Geen vriend die zo trouw is als Jezus.) "Geloof je dat,WAN PO?" "Ja, ik wel." "Wil je ook zelf bidden,WAN PO als LANJA weg is?" "Ja, ik wil."

Een week later lag een klein mager kereltje in een kleine doodkist. De stormen waren gestild. Twaalf Chinezen waren gekomen om hun vriend de laatste eer te bewijzen. Roerend sprak de Gestichts-dominee over de woorden: "ZALIG ZIJN DE ARMEN VAN GEEST, WANT HUNNER IS HET KONINKRIJK DER HEMELEN."(Matth.5:3.)"

=:=:=:=:=:=:=:==:=:=:=:=

E E N   A F S C H E I D.

Drie heerlijke jaren van gemeenschap met de Heer en in gezamenlijke arbeid onder de Chinezen hadden de beide zusters - mijn vrouw en zuster Margarete - mogen beleven.

In AMSTERDAM, HAARLEM en DEN HAAG, waren veel samenkomsten en Kerstfeesten geweest. Veel huis- en ziekenbezoeken hadden plaats gehad. Honderden tractaten en Evangeliën waren verdeeld. Beiden hadden samen om zielen voor de Heer geworsteld en God heeft ze hen gegeven. Nog eenmaal knielden zij neer. Zwaar viel het afscheid. Zuster Margarete zag de tranen van mijn vrouw en sprak: "Wees getroost, de Heer zal U verder helpen en U verder leiden. En, ik denk, dat HOU CHUNG MING mijn plaats zal kunnen innemen."
Mijn vrouw vertelt: Inderdaad hij wás een goede helper en toen zuster Margarete weg was, knielde ik met hem en HU TZA CHANG neer en legden we alle arbeid in Gods hand.

Ze hebben woord gehouden. Iedere maandagmorgen 9 uur waren ze in Zandvoort en deden al het Chinese schrijfwerk voor mij.

Nog herinner ik me het Kerstfeest in DEN HAAG. Een 300-tal Chinezen!
WOE TOMMING zei: "Ikke viel bang, Lanja." "Nie bang zijn, spreek voor Jesoe!" En - hij deed het! Op uitstekende wijze vertaalde hij mij bij de uitlegging der Bijbelse lichtbeelden. Zo heeft God voorzien en óók later weer, toen MING naar China ging, want z'n vader had een vrouw voor hem gekocht. Ik zei: "Ga met Jesoe en vertel je vrouw van Jesoe." Dat heeft hij gedaan. Vele brieven ontving ik van hem.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

E E N   N I E U W   H U I S .

Het was nu de tweede keer dat in dat ellendige huis in die nauwe steeg in Haarlem een Chinees stierf. Mijn vrouw was er van overtuigd, dat zij toen moest ingrijpen. Ze vroeg iemand van de stadsreiniging en een sociale verzorgster van een consultatie-bureau voor tuberculose, te komen.
Toen de eerstgevraagde alles gezien had, sprak hij: "U kunt maar één ding doen: alles verbranden!"
Laten wij de Chinezenmoeder verder vertellen:
"Alles verbranden?" "En de ledikanten en stoelen?"
"Alles verbranden, herhaalde hij. De schrik sloeg mij om het hart. Geen kleinigheid:

Wat moest ik beginnen? Daar stond ik met twaalf Chinezen op straat....zonder huis.....zonder ledikanten.....zonder stoelen, enz. "Aanpakken" zei ik tegen mijzelf. "Aanpakken!"

Destijds was ik ook leidster van een vrouwenvereniging in Haarlem-Noord. Ik zei: "Moeders, wie zoekt een huis voor de Chinezen? De huur mag niet hoger zijn dan tien gulden per week. Beloning een rijksdaalder. Binnen veertien dagen had ik een mooi, flink huis met grote tuin. Twee grote ruime slaapkamers en twee kleine.Twaalf Chinezen konden er slapen.

Bereidwillige handen gaven de schoonmaakbeurt en onderwijl vloog ik met een taxi naar tweedehands-zaken, veilingen,enz. Ik kocht, kocht, weinig lettende op prijzen, want alles moest klaar zijn in een veertien dagen. Ledikanten, kasten, tafels, stoelen,enz.enz.waren nu aangeschaft.

De prijs der nieuwe keuken-inventaris viel erg tegen - ook die van de gordijnen. Mevrouw B. te Bloemendaal verraste me herhaaldelijk met auto's vol beddegoed, dekens, enz.

't Was hard werken. Tot laat in de nacht waren we bezig gordijnen te naaien. Rosa was als steeds, vol ijver.

Eindelijk was alles klaar.'t Was een heerlijke dag toen ik zeggen kon: "BONGJOU (vriend) morgen 4 uur TONG TONG LEI (allen komen) in de Bantamstraat Nummer 11, Haarlem-Noord.

Voor iedere Chinees lag een stapeltje ondergoed klaar - sokken - zeep - baddoek - kam. Toen werden allen naar het badhuis gestuurd.Voor de veiligheid werd alle vuile onderkleding in ontvangst genomen en vernietigd.

Toen was het feest! Ik hield een rijstmaaltijd met varkensvlees. Dan thee en daarna droeg ik het huis in het gebed aan God op. Chinese teksten sierden de muren, benevens kleine schilderijtjes. Alle bedden waren klaar met frisse lakens en wollen dekens. De kasten waren gevuld: lakens, slopen, theedoeken, handdoeken, baddoeken, sokken, flanellen, broeken, zakdoeken.

God de Heer had alles wel gemaakt en onze arbeid gezegend.

Tientallen Chinezen zijn in de loop der jaren door dit huis gegaan. Velen gingen naar China terug, sommigen naar het kerkhof, anderen vonden elders in ons land werk. Het huis is voor velen tot hulp en zegen geweest.

Een woning opnieuw inrichten is wel een bijzondere taak. Maar "op peil" alles te houden, is nog moeilijker. Maar onder voortdurend toezicht is het geukt. Eens werd in een hoek van een slaapkamer een fles cognac gevonden. Weg daarmee! Hij werd uit het raam gegooid. De "gelukkige?"bezitter, de oude YEI NU LING, kwam direkt met de scherven naar boven. "Jij veel gek", protesteerde hij,"dertig gulden kapok, kapok (kapot)". "Ja", zei mijn vrouw. "Kapok - goed - dit huis is voor Jezus - drank mag niet - "boegou" (slecht)." Morrend ging hij weg. Nooit meer werd er zo iets gevonden.

Vrouwen en alkohol behoorden in dit huis niet te vinden te zijn.

De oorlog brak uit.Tenslotte was er geen treinverbinding meer.Nu kon Haarlem niet meer worden bezocht. Toen werden alle voorradige goederen verdeeld. De oudste Chinezen kregen de warmste kleding. De laatste zeep werd uitgegeven. Dan knielden zij neder en bevalen alles aan de Heer.

Eénmaal echter hebben de Duitsers hier een inval gedaan, maar alles is toch goed terecht gekomen. Na de oorlog kwam mijn vrouw terug, kocht weer allerlei en maakte alles in orde.

Een paar jaar geleden werd het huis voor de Chinezen gesloten. Velen waren naar China of elders vertrokken; anderen waren gestorven. Eén of twee bleven nog. Toen de eigenaar echter zelf over zijn huis beschikken wilde, wilden wij het ook niet langer behouden.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

Z I E K E N B E Z O E K .

Reeds werd vermeld hoe de maatschappelijke hulp onder de Chinezen tot stand kwam. Voortdurend kwam de Chinezenmoeder met haar zieke zonen in aanraking.

Eén geval uit de Chinezen-wijk te AMSTERDAM. Eén hunner kwam tot haar en vroeg:"Bongjou"(vriend) erg ziek - jij hel pen." "Wat is je nummer?",vroeg

mijn vrouw. Dat is: "Welk huisnummer?". In het koeterwaals hebben beide partijen in al die jaren geprobeerd elkander te verstaan. Een Engels sprekende Chinees was wel een zeldzaamheid.

Ik ben altijd verwonderd geweest over het buitengewone geheugen van mijn vrouw, die veel namen van de aan haar toevertrouwde pleegkinderen - de gehuwden en ongehuwden - de straten en huisnummers uit het hoofd wist en geen adressenboekje nodig had. Wanneer zij slechts het nummer wist, wist zij genoeg.

"Nummer negentien",zei de man. Ja, daar zat de doodzieke man. De dokter schreef direkt een briefje voor een konsultatiebureau en daar kwam men tot de ontdekking dat hij in hevige mate aan T.B.C.leed.

"Wonen daar nog meer Chinezen?", vroeg de dokter. Ja dokter, nog zes!

"Kunt U morgen met hen bij mij komen?"

"Ja dokter, hoe laat?"

"Tien uur hier." "Goed dokter."

Weer ging mijn vrouw naar nummer 19 om te zeggen dat zij morgen om tien uur bij de dokter moesten komen.

"Niet nodig, niet nodig", klonk het van alle kanten. "Ik - niet - ziek."

"Wel nodig", riep zij met nadruk en ging heen.

De volgende dag was zij om 9 uur weer op nummer negentien. Die deur stond meestal open. Laten we het haar zelf vertellen:

Ik liep naar boven. Deur op slot. De heren sliepen nog. Ik trommelde op de deur. "Mang-kee-o!" gilde ik. (Doe open.) Na enig gemopper deed er één open. Allen lagen nog in bed. Ik trok de dekens van hen af."Wakker", schreeuwde ik en trok ze een voor een het bed uit. "Dokter lope!" schreeuwde ik. "Hoeffe niet." "Hoeffe wél!"

Met Oosterse kalmte gingen de heren zich aankleden, rijst koken, enz.

Met gespannen zenuwen zat ik te wachten op de rand van een bed en eindelijk, "half elf!", zette de stoet zich in beweging....Meer als een uur te laat. "Ik bied U m'n excuus aan",dokter." Maar de zachtmoedige dokter was niet boos!

Toen allen terug waren, kon ik ook de eerste Chinees naar het Binnengasthuis brengen. Ik wachtte even tot hij uit de badkamer kwam en wilde dan afscheid nemen. Doch, toen hij op de zaal kwam en het bed zag, gilde hij: "Ikke niet - ikke dootie - dootie." In dat bed was kort geleden een kameraad van hem gestorven en dus zou ook hij in dat bed sterven....Ik smeekte de hoofdzuster hem een ander bed te geven, welk verzoek werd ingewilligd. Maar, o nee - "Ikke huisie toe......huisie toe......". Nee, hij wilde niet blijven. Alle geredeneer was vruchteloos. Twee jaar later kwam hij toch in het gasthuis.

Hij ligt op het kerkhof.

Zo ging het meerdere keren; telkens moest er tegen de domheid van deze zieke Chinezen worden opgetreden.

Hoevelen had mijn vrouw geholpen om in een ziekenhuis, sanatorium of huis voor ouden van dagen te komen, om daardoor hun leven te redden of te verlengen?

In veel sanatoria in ons land zal men longzieke Chinezen aantreffen als gevolg van de ongezonde woning- en arbeidsverhoudingen en het ongezonde klimaat.

De zieke en oude Chinezen werden dikwijls met fruit en lektuur bezocht en zij konden in hun eigen taal grammofoonplaten de Evangelie-boodschap in woord en lied horen. De Gospel Recordings Incorporation heeft in meer dan 2500 talen en dialecten zulke grammofoonplaten uitgegeven, ook meerderen in de Chinese taal. Zo gebruikte mijn vrouw grammofoonplaten in het Mandarijn, Foochow - in Hakka-dialect, doch meestal in het Kantonnees. Dikwijls konden de Chinezen elkaar niet verstaan; alleen door het gedrukte woord is het mogelijk, want dat was voor allen hetzelfde.

Wanneer men bedenkt, dat Chine ± 25% van de wereldbevolking uitmaakt, en meer dan 700 miljoen inwoners telt, is het ook begrijpelijk, dat men elkaar dikwijls niet kan verstaan.

We hebben het in ons eigen huis beleefd dat twee Chinezen elkaar niet konden verstaan en dat het contact slechts schriftelijk tot stand kon komen.Dat zij hier terloops opgemerkt.

Verwondering en ontroering in dan in hun ogen te lezen wanneer zo'n dom ding (grammofoonplaat) hun van Jezus' liefde vertelt.

Chinezen die in hun gezonde dagen onbereikbaar, zo niet vijandig gezind waren, konden evenwel in zieke dagen wél worden bereikt. Zo was dat eens met e-n met haat vervulde Chinees. De vriendelijke groet beantwoordde hij door op de grond te spuwen. Kreeg hij een tractaat, dan pakte hij het weliswaar aan, maar slechts om het direkt te verscheuren. Nooit heb ik begrepen waarom hij mij zó ontzettend haatte, vertelt mijn vrouw. Dan dacht ik aan het woord van Jezus: "Zij hebben Mij zonder oorzaak gehaat."

Plotseling ontmoette ik hem op een zaaltje in een ziekenhuis in Den Haag toen ik een andere Chinees bezocht.

"Zo CHANG", zei ik, "U ook hier?" Geen antwoord. Ik legde de sinaasappelen en bananen op z'n nachtkastje.Geen bedankje.

Op het nachtkastje stond een foto van zijn zoon. Ha, zou dát de weg naar z'n hart worden?

"Mooie foto,meneer CHANG", zei ik. "Is dat Uw zoon? Hoe oud is ie?" "Seefe jaal." "Zo zeven jaar, een flinke jongen hoor!"

Begon de ijskorst te smelten? Zou mijn liefde voor de fot' van dat kind dat ik nooit gezien had, hem zachter stemmen en zijn haat overwinnen? Ja, zo gebeurde het. Iedere keer bad ik in dat kleine zaaltje voor de genezing van de Chinezen, voor de familie in China en...voor die lieve kleine jongen.....

Heel, heel langzaam heeft het "proces" zich voltrokken. Toen ik't eerste kleine glimlachje zag,als ik hem een hand gaf,begreep ik,dat ik vooruit ging.

De liefde heeft het gewonnen.De liefde was sterker dan de haat.

We zijn dikke vrienden geworden! En de tractaten? Neen, hij verscheurde ze niet meer! Hij leest ze. Dat weet ik zeker! Ere zij God!

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

H U I S B E Z O E K

Gedurende de 29-jarige Chinezen-zending heeft mijn vrouw altijd huisbezoeken gemaakt. Hoe dikwijls ging zij dagelijks per trein naar Amsterdam en andere steden om met de Chinezen en hun vrouwen - gehuwd of niet - over zonde en genade te spreken. Ze kwam bij armen en rijken, zieken en gezonden. Over haar vele arvaringen zou zij een boek kunnen schrijven. Ze ontmoette armoede, ziekte, zorgen, zonde, eigengerechtigheid en verblinding.

Als voorbeeld noemde zij een vrouw die haar hele leven in zonden doorgebracht had en eens tot haar zei: "Zuster, U weet toch wel, dat ik altijd fatsoenlijk geleefd heb."

Maar zij beleefde ook wel vreugdevolle dingen. Heel dikwijls stond ze bij de wieg van aardige babies, met zwarte haren en donkere ogen. Maar een heenwijzing naar de Gever van alle goede gaven, viel niet altijd in goede aarde.

Er waren gezinnen waar zij niet meer terugkeerde om te handelen naar de woorden van de Here Jezus in Matth.10:14 n.l.: "En indien iemand u niet ontvangt of uw woorden niet hoort, verlaat dat huis of die stad en schudt het stof uwer voeten af."

Bijna altijd knielde mijn vrouw neer om Gods zegen af te smeken. Dat gebed deed wonderen. Tot ere Gods kan zij getuigen, dat ondanks alle tegenstand en teleurstellingen, zielen door dit huisbezoek werden gered.

Daarom roept zij in alle bescheidenheid zielzorgers toe: "Maakt huisbezoeken." Ze beweert zelfs: "Ik acht huisbezoeken hoger als samenkomsten, hoe vreemd dat ook moge schijnen, want daar leert men de mensen en hun toestanden kennen.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

G E V A N G E N E N - B E Z O E K .

Overal waar een of andere nood was, of waar zich ook maar een gelegenheid bood om hulp te bieden, kon men de zendelinge vinden. Als er vraag was om zielzorg en hulp voor de Chinezen, zocht zij hen met woord en daad te dienen.

Zo kwam zij ook menigmaal in gevangenissen;

daarvoor moest ze dikwijls verre reizen maken.
Eens was haar reisdoel de gevangenis in Leeuwarden. Daar zitten de grootste misdadigers. Ze bezocht daar een Chinees die een moord had begaan. Het was haar taak om hem van Jezus te vertellen, die een misdadiger de weg naar het Paradijs had geopend.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

EVANGELIESATIE-ARBEID.

Ofschoon de taal altijd de grootste moeilijkheden met zich meebracht, zo was dat in de eerste jaren toch wel het zwaarst.

Voor de samenkomsten werd meestal overal een zaal, in Rotterdam een kerk gehuurd. Dat was wel het eenvoudigst. Maar dan kwamen de voorbereidingen. Plakkaten in Chinese letters, waarop de samenkomst bekend gemaakt werd, moesten geschreven, of beter gezegd, getekend worden. Wanneer ook verschillende Chinezen daartoe bereid waren, zo kwam het in het bijzonder toch op geestelijk begrip aan. Om dat aan de helpers duidelijk te maken, kostte vaak veel moeite. Lang heeft het b.v. geduurd voor men het goede Chinese woord voor "lichtbeelden" gevonden had. Dikwijls moest van de een naar de ander gelopen worden om met de zaak gereed te kunnen komen. Wanneer deze gereed was, ging mijn vrouw naar een andere stad om de plakkaten te laten controleren.

Later ging het wel wat beter. Veel Chinezen zijn reeds 10 of 20 jaar of nog langer in Nederland en al spreken ze nog geen zuiver Nederlands, ze begrijpen toch veel.

Dan moesten de plakkaten bezorgd en aangeplakt worden in boardinghouses en andere geschikte plaatsen.

De samenkomsten hadden plaats op de reeds vroeger beschreven manier: gezellig en geestelijk.

Altijd werden lichtbeelden uit het leven van Jezus, Zijn lijden, sterven en Zijn opstanding gegeven; hemelvaart en wederkomst getoond, die altijd een diepe indruk achterlieten.

Voor honderden zijn deze lichtbeelden tot

zegen geweest; ze hebben daardoor van Christus en van het Christelijk geloof meer begrepen. De Chinezen zien graag lichtbeelden. Bij de belangrijkste voorstellingen werden toepasselijke liederen gezongen.

Ook de afbeeldingen aan de muur, die de verschrikkelijke aard van de zonde voorstelden, de tekortkomingen van de Boeddhistische en Confusiaanse leer en de betekenis van het kruis weergaven, hielpen mee om hen de Bijbelse boodschap begrijpelijker te maken.

Tegen het einde der samenkomst werd een uitnodigingslied gezongen. Zacht werd een koraal gezongen. Dan was er gelegenheid tot gebed en in de loop der jaren is door veel Chinezen gebeden geworden.

Aan de deur werden Evangeliën, tractaten en sinaasappelen verdeeld.

Dikwijls hadden wij hulp van Chinese predikanten, evangelisten en bekeerde studenten uit Londen.

In de havenstad Rotterdam werd hoofdzakelijk Kantonnees gesproken, de taal der zeelieden. Aangezien mijn vrouw Engels sprak, konden deze helpers het in het Chinees vertalen.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

TRACTAAT- EN LEKTUURVERSPREIDING.

Van de aanvang af had de Chinezenmoeder het grote belang van het gedrukte woord erkend. Zij zag in de tractaat- en lektuurverspreiding wellicht de allerbeste hulp, ook daarom, omdat men zich meestal mondeling niet gemakkelijk verstaanbaar kon maken, ofschoon het hier en daar wel voorkwam, dat de oude Chinezen niet konden lezen. "Is er wel een belangrijker arbeid dan Gods heilig, eeuwig en onvergankelijk Woord in deze satanische wereld uit te dragen?" vroeg zij zichzelf af.

Vóór China tot het communisme overging, kreeg mijn vrouw geschriften en tractaten uit Hankau. Verder en later uit Hongkong, Singapore, Los Angeles en Londen.

Buiten de directe uitdeling in de samenkomsten

en woningen vond de lektuur haar weg in vele Chinese restaurants, overal in het land. Aan duizenden en duizenden werden de gedrukte boodschappen Gods, verzonden.

Ook de voor de oorlog naar China teruggekeerde Chinezen ontvingen tractaten.Honderden tractaten werden naar het binnenland van China gezonden, totdat de oorlog daar een einde aan maakte. Om onaangenaamheden en moeilijkheden te voorkomen, was het beter voor deze oude vrienden geen contact meer met het Westen te hebben.

Wat zal eens de oogst van dit uitgestrooide zaad zijn? God zegt: Mijn woord zal niet ledig tot Mij wederkeren."

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

V A K A N T I E .

In de loop van vele jaren zijn honderden kinderen- groot en klein- gedurende hun zomer-vakantie in ons huis geweest. Hier konden zij, de grote stad ontvloden, aan het heerlijke zeestrand,in de tuin onder de sparren, in de speeltuin, of in de duinen, zich goed ontspannen. Bleek kwamen zij, bruin gebrand gingen ze weg.Slechte eters kregen weer trek bij de goede en smakelijke voeding.

Zij leerden het lied van de grote Kindervriend zingen en 's avonds knielden zij bij mijn vrouw neder en leerden hun avondgebed. Thuis, waar het lied of gebed onbekend was, probeerden zij het verder te doen. Moeders hebben verteld, dat de kinderen voor de maaltijd tegen de vader zeiden: "Nee, vader - niet eten - eerst bidden!"

Lang heeft mijn vrouw het uitgehouden de drukke kinderen, die onophoudelijk toezicht en aandacht vroegen, in de zomer hier te hebben. Maar bij de toenemende ouderdom begonnen de benen te weigeren; een drie weken durend verblijf in het Akademisch Ziekenhuis te Leiden bracht echter geen genezing, zodat zij zich daardoor gedwongen zag die kinderen niet meer in huis te nemen. Maar dan zorgde zij er toch voor dat die kinderen niet te kort kwamen. Velen werden door haar hulp en voor

haar kosten geholpen door sympathiserende vrienden. Ze zijn in Christelijke vakantie-kampen geweest en velen zijn daar tot de Heiland gekomen. Zo gingen in haar laatste levensjaren nog tegen de vijftig kinderen naar drie vakantie-kampen. Vol zorg regelde zij nog alles op haar ziek- en sterfbed. Toen drie grote jongens naar een kamp gingen en zij de zieke bezochten had zij nog met hen gebeden. Maar gedurende hun vakantietijd is zij naar het eeuwig Vaderhuis gegaan.

Zieken en herstellende zieken vonden dikwijls een gastvrij huis. Het ontbrak hen naar lichaam en ziel aan niets. Hierover zal bij de volgende korte schetsen over enige Chinezen nog sprake zijn.

ORGANISATIE EN METHODE.

Wanneer ook de arbeid onder de Chinezen niet door menselijk willen en plannen ontstaan, maar door Gods genade geboren is, en zich onder Zijn leiding ontwikkelde, zo droeg deze arbeid toch het stempel van menselijke methode en organisatie.

John Wesley, de vader van het Methodisme, sprak tot zijn predikers: "U hebt niets anders te doen dan zielen te redden." Maar hij vroeg ook aan zichzelf en zijn geloofsgenoten: "Of wij aan gene zijde wel gelukkig konden zijn, als wij niet naar ons vermogen de hongerigen gespijzigd, de naakten gekleed, zieken en gevangen hadden bezocht en al deze arbeid voor een hoger doel dienstbaar gemaakt hadden, namelijk de redding van de ziel uit de dood." Zijn grote leerling, de vroegere Methodisten-prediker en latere generaal van het Leger des Heils, William Booth, zei tegen zijn mensen: "Redt zielen, ga tot de ergsten." Hun programma bestond uit: SOUP, SOAP en SALVATION (Soep, zeep en redding). Men bracht het Christendom in praktijk. Men spijzigde de hongerigen - de weg naar het hart gaat dikwijls door de maag - men hielp de armen en zieken in hun armoedige verwaarloosde hutten en huizen en wilde door lichamelijke en materiele hulp hun zielen winnen.

Als echte heilssoldate was mijn vrouw van de juistheid en belangrijkheid van dit grondbeginsel overtuigd. Ze had geprobeerd, zonder enige organisatie - het bleef altijd een persoonlijke arbeid -

gedurende zeker 29 jaar in deze zin en geest onder haar Chinezen te arbeiden. En dat was niet tevergeefs!

Toen die arbeid zich meer uitbreidde en zij alles niet alleen kon doen of kon betalen, wist zij met haar aangeboren organisatie-talent vrouwen en mannen aan te trekken die haar ter zijde stonden. In de samenkomsten hielpen deze met muziek en zang, met lichtbeelden en de tractaties. Niet in het minst was deze hulp nodig gedurende de Kersttijd, als de Chinese kinderen, die Nederlands spraken, de liederen en declamaties moesten leren.

Aangezien de toenemende arbeid jaarlijks duizenden guldens kostte, wist de Chinezenmoeder scheepsmaatschappijen, handelsfabrikanten en particulieren voor deze bijzondere Zending te interesseren.

Wanneer ook niet altijd, zo gebeurde het toch dikwijls in grote samenkomsten, waar het thema steeds de zonde der mensen en de genade in Christus betrof, dat een uitnodiging kwam om voor Christus te beslissen. In dezelfde geest predikte Pastor WANG, de predikant van de Chinezenkerk in Londen, die sedert de laatste jaren dikwijls hielp. Waar hij de vereiste Kantonnese taal niet beheerste, had hij hulp van een tolk, de student CHARLES TANG, die zelf een vurige getuige en een vruchtbare zielenwinnaar was. Tientallen Chinezen, meestal jonge zeelui, gaven aan de oproep gehoor en namen de Heer Jezus als hun Redder aan. In de na-vergaderingen werden zij dan verder onderricht en ontvingen ze een Nieuw-Testament, of minstens één der Evangeliën als wegwijzer voor hun toekomstige levensweg. Bijna nooit hebben we deze sympathieke jonge mannen meer teruggezien. Spoedig voer hun schip weer op de grote oceanen. Dan steeg het gebed om leiding en Gods bewaring omhoog, bijzonder met het oog op de havensteden, waar de zedelijke gevaren zo groot zijn.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

D E O O R L O G .

Op 20 Mei 1940 brak in Nederland de oorlog uit. De reus Duitsland viel het kleine Nederland - - - aan en binnen vijf dagen had Duitsland het gewonnen! De Noordzee werd spergebied. Het anders zo druk bezochte Zandvoort was nu als uitgestorven. Steeds sterker werd de militaire druk. 650 huizen, waaronder alle grote hotels, werden afgebroken. Het grootste deel van de bevolking - 8000 mensen -werd geevacueerd. Slechts de noodzakelijkste personen werkzaam bij overheidsinstellingen, de politie, een deel van het postpersoneel, enige winkeliers, slechts zeer weinige landbouwers en N.S.B-ers, mochten blijven. Als postambtenaar was het mij toegestaan te mogen blijven.

Ofschoon mijn vrouw niet de geringste sympathie voor het Nationaal-Socialisme had, wilde zij de Duitse soldaten toch graag het Evangelie brengen. Ze ontdekte een gelegenheid die zij niet voorbij wilde laten gaan. "Hebt uw vijanden lief, doet wel degenen die u haten; zegent wie u vervloeken, bidt voor wie u smadelijk behandelen". Dat Bijbelwoord nam zij ter harte. Met een aantal vrouwen ging zij in de huizen waar soldaten waren ingekwartierd en zongen dan de bekende Duitse Christelijke liederen. Eens kwam er een naar buiten om bewogen te danken. Dat was hem in het vijandelijk land nog niet overkomen. Maar op een andere keer werden ze in een ander huis niet welkom geheten, temeer omdat mijn vrouw zich verstoutte om de gelijkenis van de VERLOREN ZOON voor te lezen. Toen werd zij onderbroken en afgewezen. "Wij zijn geen verloren zonen." Neen, zij behoorden tot het trotse Arische geslacht en waren boven de Joods-Christelijke godsdienst ver verheven! Dat was het einde.

Op een zomeravond in 1943 werden geheel onverwacht op de straten bruine mensen in Duitse soldaten-uniform gezien. Op hun mouw hadden zij een insigne van een tijger met de woorden:"VRIJ INDIA"! Wij vernamen dat deze uit India stammende mannen in Afrika door generaal Rommel gevangen genomen en naar Duitsland gebracht waren. Ze zijn op het voorstel ingegaan, een deel van de Nederlandse kustbewaking uit te voeren, in ruil voor een beter

leven en met de afspraak dat zij zouden worden geholpen om van het Engelse juk te worden bevrijd, waaronder hun volk in India zuchtte. Dat velen van deze Indiërs in hun toestand van honger en ellende als gevangenen deze lokkende aanbieding accepteerden, is licht te begrijpen.

Velen van hen spraken Engels. Er waren veel ontwikkelden onder hen. Mijn vrouw zag het nu als haar roeping deze soldaten de blijde boodschap te verkondigen. Ze nodigde hen in onze woning. En toen kwamen er: Mohammedanen, Sikhs en Hindoes. Met de beide eerstgenoemde was bijna niets te bereiken. De laatsten waren ontvankelijker. Onder hen waren er enkelen die reeds in India met het Christendom in aanraking waren gekomen. Enigen zijn in ons huis tot de Heiland gekomen.

Onze aktiviteit onder de Indiërs, die iedere dag bij ons in- en uitgingen, bleef voor de kommandant niet verborgen. Op een avond stond het hoofd van de politie voor de deur en deelde mede, dat wij als ongewenste lieden, binnen drie dagen huis en dorp moesten verlaten en wij ons naar Den Haag moesten begeven. Het ontruimen van ons huis gaf handen vol werk; ook de meubels enz.moesten ergens worden ondergebracht.

Op de laatste avond waren wij met onze gewonnen vrienden en broeders in de lege woonkamer nog eenmaal tezamen. We zaten op de tuinbanken. Ze hadden grote druiventrossen voor moeder en vader - zo noemden ze ons - meegebracht. Ze getuigden van het nieuwe leven dat zij hier hadden ontvangen. Toen baden we samen. Het was een hemels uur der gemeenschap! Daarna begeleidden ze ons naar de trein en droegen onze bagage. Ons indentiteidsbewijs werd afgenomen en de plaats, waar wij voor Jezus gezaaid en gewerkt hadden, moesten wij met droefheid in het hart verlaten.

Ons werd een kleine beneden-woning in Den Haag toegewezen,die echter onbeschrijfelijk smerig was. We wezen deze woning af en we besloten om in een hotel van het Leger des Heils onze intrek te nemen.

Spoedig echter werd mijn vrouw door heimwee getroffen. Zij besloot om zich tot de Obersturmführer,

prof.Nelis, het hoofd van de godsdienstige afdeling, te wenden en hem verlof te vragen om naar Zandvoort terug te keren. Ze werd echter lomp en bars ontvangen en van spionnage beschuldigd. Zij verklaarde dat wij slechts Jezus verkondigd hadden. Ofschoon hij haar eens bij haar aanhoudend verzoek met opsluiting bedreigde, gaf zij het toch niet op! Ook hier zou haar sterke wil en Gods ontferming overwinnen. Ze gaf hem enige adressen van met ons be-riende Duitse predikanten,enz. en daardoor werd hij wat milder gestemd.

Ten slotte kreeg ze de toestemming; maar meerdere keren moest ze naar Haarlem en Bloemendaal reizen om de officiele goedkeuring van de weermacht te krijgen, hetgeen zeer tijdrovend was. Intussen waren door het koude klimaat de Indiërs naar Zuid-Frankrijk vertrokken en hadden plaats gemaakt voor Russische krijgsgevangenen, die een "VRIJ KAUKASUS" was beloofd. "Nu kunt u weer met de Russen aanvangen", had de Obersturmführer gezegd, "maar past u op, anders komt u weer hier." Terloops zij opgemerkt, dat ± 400 Russische Evangeliën later onder deze Russen zijn verspreid, natuurlijk met de nodige voorzichtigheid.

Het eerste wat mijn vrouw deed toen wij ons huis weder binnenkwamen, was haar knieën te buigen en God te danken voor Zijn hulp.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

HET HONGERTRANSPORT.

In de laatste oorlogswinter - 1944/1945 - werd ontzettend geleden.Wel nooit is er een tijd geweest dat er zoveel om uitkomst werd gebeden. Ongekend was het getal der mensen die van honger stierven, in het bijzonder in het Westen van ons land, waar veel steden en weinig landbouw was. Soms vielen de mensen dood op straat neer. Meer dan eens kwamen de mensen niet meer terug van de verre wegen op zoek naar voedsel. Alle verkeer was stopgezet. De spoorwegarbeiders staakten. Wanneer een Engels vliegtuig maar beweging op de grond zag, werd geschoten,of vielen granaten en bommen. De fietsen had men moeten inleveren..Lopen was het parool!

Lopen moest ook de Chinezenmoeder.

Haar hart ging uit naar de Chinese kinderen. Ze wilde wel eens weten hoe deze het in deze verschrikkelijke tijd uithielden. Acht uur lopen van Zandvoort naar Amsterdam! In de buurt van Amsterdam kon ze niet meer verder. Met bloedende voeten zat ze aan de kant van de weg en bad: "O God,geef toch, dat er een kar komt!" En er kwam er een. Haar eerste bezoek betrof een Chinese weduwe met zeven kinderen. Daar rustte zij uit. "Hoe gaat het?", vroeg zij. Die vrouw brak in tranen uit. "O zuster, ik heb niets meer om te eten voor mijn kinderen"; zij zou geholpen worden. Dan ging ze naar een ander stadsdeel. Daar trof ze een kleine jongen aan die aardappelschillen zat te eten. Overal dezelfde ellende.

Toen hoorde mijn vrouw dat in Enkhuizen eten te halen was. Toen daarheen. Een lijst met 60 namen werd samengesteld. Die namen werden zó veranderd, dat de Chinese namen op die der Nederlandse namen geleken. Niettemin ontdekten de Duitsers dat: "Maar dat zijn Chinese kinderen!" Mijn vrouw: "Maar die hebben ook honger!" Ze kreeg toch de toestemming voor het transport. Met zeer veel inspanning en moeite gelukte het haar een wagen en benzine te verkrijgen. Prijs ƒ 400,-.

In Enkhuizen werden medewerkers opgeroepen. De predikant had een oproep in de kerk achtergelaten. Groot en klein vonden een vriendelijke opname. Maar de reis daarheen was gevaarlijk! Want plotseling schreeuwden de kinderen onderweg: "Zuster, DE TOMMIES!" De wagen moest stoppen. "Uitstappen",kommandeerde ze. "Niet huilen, kinderen, bidden!" Dat helpt!" De Tommies vlogen voorbij en spoedig waren ze in Enkhuizen,waar die kinderen niet alleen onderkomst kregen, maar ook als in luilekkerland verpleegd werden. Bonen, spek, vlees, eieren, paasbrood, enz.waren er in grote hoeveelheid en dat in deze hongertijd! Daar was een rijke boeren-streek.

Dat de Chinezenmoeder onder deze omstandigheden en de daarmee gepaard gaande moeilijkheden zeer geleden had, is te begrijpen. Maar door haar zelfverloochening en opoffering - dat haar hele leven kenmerkte - heeft zij het leven van veel

kinderen kunnen redden. Maar nu moest de terugweg van 8 uur naar Zandvoort weer worden afgelegd! Nog driemaal zou zij deze lange voetreis van Zandvoort naar Amsterdam maken.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

NA DE OORLOG.

Toen de moordende oorlog, die vijf jaar had geduurd, eindelijk op 5 mei 1945 voorbij was, waren de gevolgen nog niet overwonnen. De honger had ziekte tengevolge, in het bijzonder in de grote steden, zoals b.v. in Amsterdam, ook in de Chinezenwijk, waar de woning-toestand ellendig was. We laten de Chinezenmoeder weer zelf vertellen:

"In de Chinezen-wijk kwamen de vrienden direkt naar mij toe: "LANJA" (moeder), jij hellepe."

Mijn voorgevoelens werden bewaarheid. Overal narigheid: Honger, ziekte, ellende in allerlei vorm. Ik ging de Koestraat in. Daar lag hij, WU TJANG. Doodziek. T.B.C. Ja, hij moest nodig worden opgenomen. Maar waren de ziekenhuizen niet overvol? Toen naar een krot in de Warmoesstraat. Traag kropen de luizen over de kapotte deken. "I come back", (ik kom terug), zei ik. Ik ging naar Dr. Heinsius van den Berg van de G.G.D. "500 patienten vóór u!' De ziekenhuizen zijn overvol. Is u wanhopig? Ik ook." Met die schrale troost kon ik gaan. M'n besluit was genomen. Naar Zandvoort! Maar hoe? Natuurlijk moest ik een ambulance hebben. Die was in handen van de Canadezen. Maar, wáár woonde de officier die in bevel was van de ambulances? Niemand wist het. Wat een eindeloos geloop! Zelfs de G.G.D. wist het niet. Eindelijk vond ik hem op zijn kantoor in het Wilhelmina-gasthuis. Hij was zeer vriendelijk en zei direct: "We will supply you a car...."(We zullen u een ambulance leveren....) Goddank! Even een stempel gehaald op een kantoor in de Leidsestraat. Klaar - doodmoe -. Toen naar Zandvoort. Ziezo, al vast drie in veiligheid. Dr. Van Fraassen kwam iedere dag. En vriendelijke mensen zorgden voor eten.

De Cantonnees CHAN LOI stierf het eerst op 31 mei. Hij hield het Bijbeltje in z'n stervende handen en zei: "Very good, very good."

De Shanghaier WU TJANG had een lange en zware strijd met de dood, die vele weken duurde. Hij wilde niet sterven en kón niet sterven. Maar God zond een goede vertaler die per fiets uit Haarlem kwam. Nu kon ik hem spreken van Jezus, die ook voor zijn zonden gestorven was, die de dood had overwonnen en de hemel geopend en die ook de angst voor de dood wilde wegnemen. Ik liet hem rustig liggen. Hei zei: "Ikke feele denken." De volgende morgen zei hij uit zichzelf: "Nou ikke nie - bang meer." Nog hoor ik het gebed in het Chinees: "O kom in mijn hart, Heer Jezus." Lang liet de dood op zich wachten. Als een uitgeputte stakker, een geraamte gelijk - lag hij neder. Eindelijk kwam de verlossing!

Ze rusten op Zandvoorts kerkhof. Een klein steentje staat op het graf. "Hij stierf in Jezus", liet ik er op zetten.

Als een wonder kwam een Canadees kaarsen brengen, die ik zo hoog nodig had. Want hoe had ik ze des nachts in donker kunnen helpen?

Zo vonden ook deze stakkers, ver van huis, hier een laatste rustplaats. Ik wéét dat ze "thuis" zijn.

De derde ging terug naar Amsterdam.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

TELEURSTELLINGEN.

Alvorens ik iets mededeel over de zegen en vrucht in de dikwijls zware Chineze-zending, wil ik eerst iets over de teleurstellingen zeggen.

De tijd van aanvang - zeker 30 jaar geleden - was wel de mooiste tijd. Toen hadden de Chinezen in het voor hen geheel vreemde land hun weg nog niet gevonden en het was hun een groot genoegen dat er iemand was die hun liefde en begrip toonde.

Wanneer zij voor een samenkomst uitgenodigd waren, kwamen ze allen. Waren er 50 Chinezen gevraagd, dan kwamen er 50, waren er 60 gevraagd, dan kwamen er 60.

Later, toen zij wat meer ingeburgerd waren en wat zekerder hun weg gingen, werd het moeilijker.

Dikwijls beloofden zij te komen, maar als de helft van de uitgenodigden kwam, kon men blij zijn.

Ook waren er Chinezen die het Evangelie schenen aan te nemen, doch het hartstochtelijke spelen niet konden laten.

Ofschoon er ook gelukkige huwelijken waren tussen Chinese mannen en Nederlandse vrouwen, zo waren er toch veel wanklanken. Omdat de ene partij de taal van de andere niet verstond, werd aan de echte gemeenschap veel afbreuk gedaan. Om deze reden zochten de Chinese mannen dikwijls hun volksgenoten op en kon men ze dan in veel speelhuizen vinden. Ook kwam het wel voor, dat een Chinees in China een vrouw had en hier een andere vrouw nam. Dikwijls gebeurde het dat ze in concubinaat leefden. Dat de Chinezenmoeder de vinger legde op de wonde plek, daarover waren ze verontwaardigd. Ze keurden het wel goed dat mijn vrouw de zieken-verzorging op zich nam, maar zij moest er zich toch niet mee bemoeien, of ze wel of niet getrouwd waren!

In Leiden woonde in een huisje op een stille gracht KIANG. Hij had met niemand omgang.

Wanneer er daar samenkomst voor de Chinezen gehouden werd, werd ook hij uitgenodigd. Een bel was er niet aan de deur. Dan trommelde mijn vrouw op de deur die eindelijk op een kier werd geopend. "HANPANG LOY" (Allen komen) stond op de uitnodiging. "Kom jij ook?" "Ja" knikte de kluizenaar, maar hij kwam niet.

Zo ging het jaren lang. Hij kwam niet. Nooit kwam er iemand in zijn huisje. 's Morgens verliet KIANG zijn woning en 's avonds 6 uur kwam hij er weer in. Nooit werd er in het huisje iets gedaan. Op zekere dag hoorde mijn vrouw dat hij wegens een hartziekte in een ziekenhuis was opgenomen. Van vrienden ontving zij de sleutel en zag ze hoe smerig het in het huis was. Maar tegelijkertijd maakte ze de onaangename kennis met het ongedierte! Hongerige katten miauwden, die kregen melk. Tevergeefs werd geprobeerd de kachel aan te maken; daar de schoorsteen verstopt was, moest er eerst een schoorsteenveger komen.

Twee weken lang werd dat smerige huisje gereinigd en behangen. Hij kreeg zelfs nieuwe gordijnen;

ook kreeg hij een nieuw bed. De was werd behandeld. Een lampje kwam in de slaapkamer en allerlei dingen kwamen in de keuken. Aan de muur kwamen mooie Chinese spreuken. Toen hij met een taxi uit het ziekenhuis kwam, was alles schoon en gezellig. De kachel brandde, de koffie geurde, er stonden bloemen op tafel en ook waren er koekjes. Hij was ten zeerste verrast, greep de handen van de Chinezenmoeder en zeide: "Thank you, thank you."

Maar nu moest er voor gezorgd worden dat alles ook schoon bleef. Alle veertien dagen ging mijn vrouw er heen. Als zij om 9 uur om de hoek kwam, stond hij daar en zwaaide met de bezem als welkomstgroet. Dan werden zijn voeten verzorgd, koffie gedronken en het huis gereinigd. Zijn was werd meegenomen. Om 1 uur moest zij met hem eten: rijst met varkensvlees. Met eerbied sloot hij de ogen als de zuster bad.

Jammer dat deze vreugde van korte duur was. Herhaalde malen had de politie hem verboden met zijn waren op een bepaalde plaats te staan.Eindelijk was het afgelopen. Hij werd gearresteerd en zou naar Hongkong worden getransporteerd. Driemaal ging mijn vrouw naar Den Haag om bij de bevoegde overheid voor de man tussenbeide te komen; het was tevergeefs! Het deed haar veel leed, zowel om de zwakke man als om het mooie huisje. Of hij in zijn eenzaamheid met zijn verdriet bij Jezus z'n troost gevonden heeft? Nooit heeft ze iets meer van hem vernomen!

Ook in Utrecht werd een smerig huis van ongedierte gezuiverd. Alles werd mooi ingericht.Toen alles klaar was, kwam de vreselijke mededeling dat de moeder - een Francaise - met haar kinderen naar het buitenland vertrokken was. Die arme vader! Dat mooie huisje! Later trokken andere Chinezen in deze nette woning, zodat het werk toch niet tevergeefs is geweest.

In een sanatorium, waar mijn vrouw meerdere malen kwam en waarvan zij de direkteur kende, lagen dikwijls Chinezen. Op zekere dag zei de dokter tot haar: "Zuster Van Zeijl, de Chinees X is genezen, maar hij mag nog niet werken.

Hij had een grote longenoperatie gehad."Wilt U hem alstublief meenemen? De man kwam naar Zandvoort, lag en zat bij ons gedurende 3 maanden in de tuin. Hij scheen een nette man te zijn. Eenmaal echter, in Amsterdam, wist hij aan opium te komen en stuurde dit aan drie Chinezen in het sanatorium. Mijn vrouw ontdekte het nog bijtijds en waarschuwde het sanatorium. Ze was zeer droevig en terneergeslagen omdat hij haar en de dokters bedrogen had en de patienten nog zieker maakte.

De raad om de man aan te geven, wilde zij niet opvolgen. Welke moeder stuurt haar kinderen weg? Was zij niet een Chinezenmoeder? Ze zei tot hem "DU BUGOU!" (slecht) en ofschoon hij het bij ons goed gehad had - hij kreeg soep, melk, eieren,rijst, enz.- toch was hij nog brutaal en snauwde mijn vrouw af. Langer als bedoeld bleef de man.. Pastor WANG kwam en schijnbaar bekeerde hij zich. Maar hij loog! Als hij naar Amsterdam ging, wist mijn vrouw dat hij opium haalde. Maar zij kon hem toch niet wegsturen. Ook niet, toen er nog iets ergers gebeurde. Ze sprak: "Heeft God niet een eindeloos geduld met deze geraffineerde, slechte wereld?" Zou ik dan ook niet geduld hebben?" En zij had geduld.Echter veel te lang......

Eens bekende hij: "Ik heb mijn hele leven verknoeid." Twintig jaar had hij gereisd en nooit een cent naar huis gezonden. Z'n vrouw en kinderen leden honger. Hij had geen vrede.

Vrijwillig is hij tot onze verlichting vertrokken. De zenuwen van mijn vrouw hadden, door de verpleging van deze man, die zij niet wilde laten gaan, geleden.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

DROEVE EN BLIJDE ERVARINGEN.

"Ik weet dat uw arbeid niet tevergeefs is in de Heer", zo schrijft Paulus aan de Corinthiërs en aan allen die in de wijngaard des Heren werken.

Als ook teleurstellingen niet uitblijven, zo komen er ook veel verrassingen. Weliswaar viel een deel van het gestrooide (Evangelie-)zaad op rotsachtige bodem, of beloofde in de aanvang veel,maar dan verstikten de doornen het opkomende zaad.

Hier en daar viel echter Gods Woord in een ontvankelijk hart en kon Jezus Zijn leven aan een berouwvol zondaarshart schenken. Wij zullen de lotgevallen van enige Chinese vrienden aan ons voorbij laten gaan. Jammer genoeg, moet ik mij tot slechts enkele Chinezen beperken. Het zou teveel ruimte voor dit boekje vergen, als ik de lotgevallen van meerdere Chinezen zou mededelen.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

HU CHU CHANG.

Als eerste begroetten wij reeds de jonge HU CHU CHANG. Spoedig nadat wij hem hadden leren kennen, ging hij naar China terug. Zijn vader had een vrouw voor hem gekocht. Hij zocht werk op een schip, maar kwam eerst bij ons om afscheid te nemen. Hij ontving lektuur. Mijn vrouw bad nog met hem;daarna verliet hij ons. Jammer dat wij nooit meer iets van hem hebben vernomen. Geen wonder, hij kon niet schrijven!

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

HOU CHUNG MING.

Ook deze leerden wij vroeg kennen. Hij had mijn vrouw bij alles goed geholpen, in het bijzonder bij het schrijven van brieven en het tekenen der liederen. Met HU TSA CHANG, een andere bekeerde helper, kwam hij eenmaal in de week om 10 uur en werkte tot's avonds 7 uur. Dan werd er gezongen. Zijn lievelingslied was:"YISN KEU TSING LIOU-SE OU DOU LIOU." (Als de Heiland zal verschijnen.) Geld voor hun hulp hebben ze niet gekregen, maar dat wilden ze ook niet. "Werken voor Jezus,goed", sprak hij. "Geen Centie."
MING was een vlijtig en vurig mannetje. Hij dreef handel in Chinees porcelein.

Ook hij ging naar China terug om te trouwen. "Heb je een mooi meisje?" vroeg mijn vrouw hem. Hij antwoordde: "Niet gezien, papa kopen." Hij reisde over Moskou en schreef vele brieven aan "Mijn lieve moeder." Hij verstond tamelijk goed Duits. Twee van zijn drie kinderen zijn gestorven.Hij had het daar zeer zwaar en wilde graag naar Nederland

terugkeren.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

HU TSA CHANG.

HU TSA CHANG was een vriendelijk mens, die van de aanvang af voor het Evangelie openstond. Hij werd spoedig bekeerd en hij schaamde zich er niet voor luid te bidden. Hij zong steeds weer: "Schoven brengen wij, o dat maakt ons blij."

Op een avond kwam een Chinees mijn vrouw halen. CHANG was ziek. In een nauwe steeg trof zij de kuchende man aan. De dokter gaf toestemming om hem per auto naar Zandvoort te brengen. Hier kreeg hij een liefdevolle verpleging. Iedere avond zong hij: "Welk een vreugde die Hij gaf,Hij nam de schuldenlast mij af." Het sputum-onderzoek wees uit, dat hij T.B.C.had. Toen hij merkte, dat hij naar een ziekenhuis moest, schreeuwde hij: "Ik niet, Ik niet!" Noch mijn vrouw, noch de hoofdzuster konden hem overtuigen van de noodzakelijke ziekenhuisopname. Om mijn vrouw een plezier te doen, ging hij naar bed, maar op de eerstvolgende morgen ging hij weer naar de steeg waar hij woonde, haalde zijn koffer met textielwaren en ging naar Groningen om geld voor zijn arme vader te verdienen, die reeds drie zonen aan longziekte verloren had.

Hij voelde geen pijn zei hij, dus ben ik niet ziek en waarom zou ik dan niet met de zware textielkoffer kunnen rondtrekken? Ergens in de buurt van Groningen zakte hij in elkaar. Een Nederlander schreef aan mijn vrouw een brief waarin stond dat hij veel bloed had opgegeven. In een ziekenhuis in Leiden verergerde zijn ziekte.

Zonder bitterheid in mijn hart kon ik hem bezoeken, vertelt mijn vrouw. Hij was bleek en zeer mager. "SANG BOUGOU,LANJA", zei hij.(hart niet goed) "Maar Jesoe wil je hart wit wassen, TAATCHANG",zei ik. Vele lange maanden lag hij op de dood te wachten.Long-, keel- en buiktuberculose sleepten hem ten grave. Zijn ziekte, zijn geloof en zijn geduld waren een zegen voor een communist,die naast hem lag.Tot deze sprak hij: "Jij leve - ikke doodgaan - maar ikke naar hemel." Wat was ik dankbaar dit te horen. Ook deze man,die eerst zo ontzettend vijandig

was, is ten slotte heerlijk heengegaan, nadat hij onder tranen mij om vergiffenis had gevraagd.

Toen ik met mijn vriend CHANG niet meer praten kon, hield ik hem de Chinese tekst voor (die ik expres met zeer grote tekens had laten uitschilderen): "Jezus zegt: Die in Mij gelooft, zal leven, ook al ware hij gestorven" (Joh.11:25). Dan knikte hij met z'n ogen en zei zachtjes: "ja". Hij was niet bang voor de dood.Rustig en kalm is hij ingeslapen. Zwaar viel mij het scheiden. Op het kerkhof zongen wij: "Veilig in Jezus' armen."

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

LEE FOO TZAN.

"Heb ik ooit een vriendelijker en zachtmoediger Chinees ontmoet,als mijn lieve vriend LEE", vroeg mijn vrouw zich af. Acht jaar duurde zijn strijd tegen de T.B.C.,die hij met groot geduld gevoerd had. Na lang verblijf in een ziekenhuis hoopte hij in een sanatorium genezing te vinden. De hoofdzuster zei, dat hem dit wel niet zou worden toegestaan. Toen klampte hij zich vast aan mijn vrouw en deze wist bij de direkteur van een konsultatiebureau de toestemming te verkrijgen. Alsof hij naar een feest ging, zo blij was hij nu. De hoofdzuster zei: "Zuster Van Zeijl, weet U, dat hij geen overjas heeft?" Mijn vrouw schrok. Hij had jaren in bed gelegen en zou nu zonder jas op reis gaan; dat mocht niet gebeuren! "Zuster, ik breng een jas mee!"zei ze in geloof, want ze was krap bij kas. Terug in Zandvoort werd er 's avonds gebeld. Er stond een auto voor de deur en een dame bracht een jas, zij vroeg: "Zuster, kunt U deze misschien ook voor een Chinees gebruiken?" De tranen sprongen mijn vrouw in de ogen en zij deelde deze dame haar zorgen mee. Heus, het was geen fabeltje, maar de waarheid! DIE JAS PASTE PRECIES!

Het was een feestdag voor LEE toen hij in het sanatorium kwam. Voor hem betekende dat beterschap. Helaas moest mijn vrouw hem na een jaar weer terughalen. Dat was een bittere teleurstelling voor de man. Weer terug in het ziekenhuis, weer

een jaar ziek; een leven tussen hoop en vrees.
Wij laten het mijn vrouw zelf verder vertellen:
"Als ik hem vroeg hoe het ging, zei hij: "Ik breng al mijn treurigheid tot de Heer Jesoe." "Juist, lieve LEE, dat is heerlijk. En Jesoe vergist zich niet!" Langzaam, heel langzaam begon hij te begrijpen, dat z'n ziekte de weg naar het Vaderhuis werd. Plotseling liet hij me roepen: "Zuster - ikke denke - ikke nie - meer beter worde." Ik gaf hem de hand. Samen schreiden we. "Lieve LEE - je gaat toch naar Jesoe -, ben je bang, LEE?" vroeg ik hem. "O zuster, antwoordde hij: "Ikke plezierreisje Amsterdam - Shanghai...." We dankten samen. "Geeft U deze Bijbel aan m'n vriend WANG", zei hij, "of ie - iedere dag één hoofdstuk wil lezen uit liefde voor mij." Plotseling gooide hij de dekens weg en riep hij uit: "Rijk of arm, is precies gelijk. Als je Jesoe hep, ben je rijk.". Toen sliep hij rustig in - onze dierbare, onvergetelijke vriend LEE FOO TZAN. Het was 13 maart 1943, des middags 3 uur, toen hij heenging."

=:=:=:=:=:=:=:=:=:

KAN YING.

KAN YING was een oude zeeman. Met een trommel vol zoetigheden stond hij in een druk bezochte straat in Amsterdam. Tenslotte werd het hem te zwaar en vroeg hij of mijn vrouw hem zou willen helpen.

Het gelukte haar een bejaardenhuis voor hem te vinden. Maar toen dit huis in andere handen overging, werd de oude Chinees weggezonden. De andere patienten huilden voor het raam, toen zij zagen dat de arme man met zijn koffer heenging. Daar mijn vrouw met vakantie was, hoorde zij eerst later wat er gebeurd was. Zij vond hem weer bij de haven, waar hij ergens op een houten brits sliep. Het gelukte haar in het tehuis voor daklozen een plaatsje voor hem te bemachtigen. Jaren lang heeft hij daar een geschikt huis gevonden. In de vakantie-tijd en dikwijls ook des Zondags, kwam hij bij ons. Toen in de zomer van 1955 een Chinees Zendingsteam uit Londen hier kwam, kwam KAN YING tot de Heiland. Voor de eerste keer, op 75-jarige leeftijd, knielde hij voor Jezus

neer! Later, toen mijn vrouw hem iets te zeggen had, wat voor hem minder prettig was, bleef hij na deze woordenwisseling weg.

Toen naderde bij mijn vrouw het sterven en dacht zij ook aan KAN YING. "Stuur ook hem een bericht van overlijden", vroeg zij. Op de dag van haar begrafenis kwam de oude man. Huilend kwam hij in de kamer, waar de Chinezenmoeder, waaraan hij zoveel te danken had, opgebaard lag tussen een zee van bloemen. Toen knielde hij neer. Wat hij gebeden had, weet God alleen!

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

MIJN VRIEND CHINEES X.

Onder dit opschrift lezen we in: "Mijn vriend de Chinees": "Ja, hij haatte me.Hij was rijk.Boardinghouse-master. Als ik in het kleine zaaltje kwam, waar hij met z'n vrienden Mahjong speelde, riep hij: Go! Ik nam er meestal geen notitie van, of zei: "No sir, I don't go." Eenmaal wilde hij een gulden geven.Ik zei: "Ik heb uw geld niet nodig,maar we zullen voor u zingen." Komt zusters - Jesoe kang tjè dee seising" (Jezus neemt de zondaars aan). Dat deden we. Dan was hij woedend, maar hij is nooit handtastelijk geworden. Twee liederen zongen we, omdat we hem niet wilden tergen. Nooit heeft hij een meeting bezocht,maar ik zond hem trouw tractaten. Zo ging het jaren. Hij negeerde me op straat. Ik groette gewoon: "Dag mijnheer."

Plotseling werd hij ernstig ziek - ik hoorde van vrienden - ongeneeslijk. Ik zond hem eerst tractaten naar het ziekenhuis, opdat hij zich kon voorbereiden op de dood. En toen - een poosje later volgde mijn bezoek. Onvergetelijk! Ik zei: "Mijnheer wilt u nu ook bidden?" "U mij hellepe bidden," antwoordde hij. Ik leerde hem de tollenaarsbede: "O God, wees mij zondaar genadig." Die kende ik gelukkig in het Chinees, en die bad hij mij na. Ik zei bij het heengaan: "Mijnheer, u moet u helemaal aan de Heer Jezus overgeven."

Een week later kwam ik weer en vroeg hoe het ging naar ziel en lichaam. Hij zei: "Ikke doodgaan.

"Ikke niet bang" - Ik heb mij (met de nadruk op heb) helemaal aan Jesoe overgegeven." Wat was dat heerlijk! In diezelfde week stierf hij. Zijn vrouw zei mij later dat hij tot haar gezegd had: "Je moet ook in Jesoe geloven.De godsdienst van die zuster is goed."

Een grote schare was op de begraafplaats. We zongen: "Daar boven is een heerlijk oord" Ik sprak een kort woord. Ik hoop, dat U, zoon en dochter, hem zult volgen."

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:

CHEN CHANG.

In een Chinees restaurant in Haarlem ontmoette mijn vrouw een kellner, die haar koffie bracht. Tegen haar gewoonte in om nooit in zulk een huis te komen, voelde zij zich gedrongen daarheen te gaan. De Chinees zag er bleek en terneergeslagen uit. "Uw naam, als het U belieft?" "CHEN". "Hoe gaat het met U?" "Mijn voet is ziek." "Kom maar naar Zandvoort! Hier heeft U mijn adres." "Voet ziek", herhaalde hij.

Vier weken later wenste mijn vrouw nadere inlichtingen omtrent deze man.Hij was weggegaan naar Amsterdam omdat hij niet meer werken kon. Daar leefde hij, of beter gezegd, daar vegeteerde hij op een zolderkamertje in een huis waar opium werd gerookt. Onheilspannend!

Mijn vrouw zocht en vond een vertaler die hem vragen moest of hij naar Zandvoort wilde komen en die hem beduiden moest hoe goed hij het daar zou hebben. Toen antwoordde de arme man, die een beetje Engels sprak: "Ja mamma, ik kom morgen." En werkelijk, hij kwam de volgende dag.

Hij was zeer hulpbehoevend. De voet was geheel verlamd. Hij lag toen drie maanden lang in de woonkamer. Hij was een lieve, dankbare en tevreden patient.

Op de vraag of hij wel eens van Jezus gehoord had, antwoordde hij: "No never." Daar hij goed Chinees kon lezen kreeg hij tractaten en liederen en een Nieuw-Testament. Hij werd een vurige Bijbellezer! Na het ontbijt begon hij te lezen en eindigde er des avonds mee.Dan zong mijn vrouw een Chinees lied voor

hem en bad een kort gebed. Pastor WANG uit Londen was weer eens hier. Hem kon CHEN nu zijn vele vragen voorleggen, die tenslotte allen op de gewichtige vraag neerkwamen: WAT MOET IK DOEN OM BEHOUDEN TE WORDEN?" Hij nam de Heer Jezus als Zijn Redder en Heiland aan en bad zelf! De zon der genade ging in zijn donker leven schijnen. Toen een vrouw de volgende morgen kwam die hem te voren had gadegeslagen, zei, toen ze zijn stralend gezicht zag: "Wat ziet CHEN er gelukkig uit!" "Ja, hij heeft zich gisteravond aan de Heer Jezus toevertrouwd."

Iedere morgen zag hij mijn vrouw vragend aan en vroeg haar of hij naar het ziekenhuis mocht gaan. De huisdokter had reeds gezegd, dat het hier een hopeloos geval betrof! Toen sprak mijn vrouw met de dokter in het ziekenhuis; die bevestigde hetgeen de huisarts had medegedeeld. Maar zij smeekte: "Ach dokter, neemt U hem, al is het maar voor één week, in het ziekenhuis. Ik heb niet de moed een man van 40 jaar te zeggen: "Je zult niet meer beter worden." Hoopvol ging CHEN naar het ziekenhuis in Haarlem. Na drie weken deelde dezelfde dokter mede: "Voortdurende achteruitgang!" Hij kwam in een tehuis waar meerdere van die ongelukkigen verpleegd werden.

Eénmaal nog, een jaar na zijn bekering, is hij nog met veel moeite per auto naar Zandvoort gekomen. Het was op een Zondag dat ook Pastor WANG met enige jonge Chinezen aanwezig was. Op deze onvergetelijke zondag werd CHEN gedoopt en vierden wij tezamen het Heilig Avondmaal.

Nog anderhalf jaar was hij in dat tehuis. Met geduld droeg hij zijn zwaar lijden. Zijn Bijbel was zijn troost! Had hij een mooie tekst gevonden, dan zei hij: "You kijken." Nu en dan bracht men hem lektuur en fruit.

In november 1957 werd zijn tweede been geheel verlamd. Daar kwam nog een longontsteking bij en op 7 december 1957 ging hij naar het hemelse Vaderland, waar geen lijden meer gevonden wordt. Driemaal zei hij tot mijn vrouw, toen hij haar tranen zag, dat hij naar "TIITANG" (de hemel) ging. Hij kuste haar hand en sprak met stervende

lippen: "Thank you, mama!"

Op het kerkhof zongen wij: "UNWAN TJOI JESSU SOU TJONG" (Veilig in Jezus' armen.) Op de rouwkaart stond: "Zijn overgave aan Christus was een heerlijke werkelijkheid. Zijn sterven was een ingang tot de eeuwige heerlijkheid."

:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

WU YUNG TSCEN.

De eerste keer ontmoette mijn vrouw WU in een huisje in een kleine steeg te Haarlem. Beleefdheid en vriendelijkheid waren voor hem onbekende deugden. Hij negeerde die geheel. Hij rookte de ene sigaret na de andere en interesseerde zich slechts vòor het spel.

In een druk bezette, volle kamer met rokende en schreeuwende Chinezen, waar bijna geen stoelen stonden, bleef mijn vrouw op een zak rijst zitten. Toen het even wat stiller was geworden, vroeg zij aan een ieder persoonlijk om naar Zandvoort te komen om daar het Kerstfeest te vieren. Ze noteerde de namen en toen WU aan de beurt kwam antwoordde hij beslist: "NEIN!" Hij sprak Duits. "Dat spijt me, gaf mijn vrouw te kennen. "NEIN" zei hij weer. "Maar waarom komt U dan niet?", waagde mijn vrouw hem de derde keer te vragen. "NEIN!", zei hij, nu erg boos. Toen sprak zij zacht: "Maar die anderen komen wel, WU! Ze hoopte dat dit nog een reden zou zijn dat WU nog komen zou. Geen antwoord meer. De hand, die zij hem bij het afscheid reikte, werd niet aangenomen!

Dertig Chinezen kwamen naar Zandvoort om het Kerstfeest te vieren! Maar WU was er niet bij; zijn neen was beslist geweest.

In januari was WU naar Dortmund gereisd. Toen mijn vrouw daarachter kwam, zond zij hem regelmatig tractaten. Een bevriende Chinees gaf haar de raad deze moeite te sparen, het gaf alles toch niets.

Een paar jaar later was WU weer in Nederland. Weer zocht de Chinezenmoeder deze verloren zoon in een Chinezen-wijk te Amsterdam, maar zij vond hem niet. "Nooit is hij thuis", zeiden de Chinezen. Op een kaart met het verzoek maar eens naar Zandvoort te komen, met de belofte dat de reis voor hem zou worden betaald, kwam een kort antwoord:

"MOYO KONGFU" (Geen tijd).

Vrienden vertelden dat hij veel geld met spelen had verloren; hij had zelfs zijn koffer met textielwaren verspeeld en sinds drie maanden werkte hij niet meer! Zijn vrouw in China kreeg geen brieven meer van hem; iedere avond speelde hij van 8 uur tot 3 uur's nachts; hij rookte opium en hij was nöoit vóór 4 uur te spreken daar hij door het gebruik van opium verdoofd was! Het was alles waar. Zo ging het vele maanden. We zullen de Chinezenmoeder verder laten vertellen:

"Droefheid vervulde mijn hart. Want ik dacht met weemoed aan die arme vrouw en kinderen in China. Sinds jaren had zij niets van haar man gehoord en zij droeg de zorg voor de opvoeding van vijf kinderen. Tot iedere prijs moest hij worden gered! Dat voelde ik. Maar hoe?

"O God, help mij toch!" bad ik dikwijls in stilte. Toen ik weer een dag in Amsterdam rond gedoold had en doodmoe was geworden van het trappenlopen, voelde ik de tranen in mijn ogen opwellen, omdat ik vergeefs had gezocht! Zou ik het opgeven? Maar stond er niet in de Bijbel: "EN GAAT HET VERLOREN ZOEKEN,TOTDAT HIJ HET VINDT." (Lucas 15:4.)

Leefde ook hij niet aan de rand van de afgrond? "O God, help mij toch", bad ik weer.

Een bekeerde Chinees kwam om mij het adres van het speelhuis te geven. "Goed",zei ik. "We zullen er samen naar toegaan. Bid voor deze zaak." "LANJA, allemaal niks. WU nie wille!" "Bidden", zei ik met nadruk, "en ga mee!"

Hij ging mee. Met kloppend hart ging ik dat huis binnen. Er waren wel honderd Chinezen - veel sigarettenrook - luid geschreeuw - zenuwachtig spelen. Hij zat voor aan de tafel. Hij sprak geen woord. Ik wachtte totdat spel was geeindigd. Toen stond hij op, zette zich tegen de muur en stak en sigaret op.Nu was het mijn kans. "WU, wil je mij naar het station brengen?", vroeg ik hem in het Duits; "Ik wil eens met je spreken." En o wonder, hij nam hoed en jas en ging mee. Onderweg verzocht ik hem vriendelijk mee naar Zandvoort te gaan .

"'k Heb nu geen tijd, maar ik kom maandag",zei hij. En, hij kwam 's maandags met twee vrienden. Ik verzocht hem hier te blijven. "Nein!" Weer tevergeefs. Veertien dagen later samenkomst in Amsterdam. "Kom je, WU?" "Nein!" "Slechts één keer!" "Nein!" Het liep tegen 7 uur. Ik ging naar zijn huis. "Ga je mee?", slehts één keer." En hij ging mee! "En ga je nu om 10 uur mee naar Zandvoort?" "Ik geen Centie." "Centie niet nodig!", zei ik. "Ik betaal."Toen ging hij mee! Heb ik ooit met groter vreugde een bed opgemaakt?

Na een week kwam er een brief van een vriend van hem. Weer was hij weg. Weer werd ik angstig. Maar hij kwam van zelf terug. Nu wist ik, dat ik hem met Gods hulp gewonnen had.

En zó kwam het verloren schaap eindelijk in veilige hoede.

WU hoestte erbarmelijk, had huiduitslag en een door opium verdoofd hoofd. Hij sliep veel,maar hij stond steeds vroeger op. Twaalf uur, elf uur, tien uur. De dokters slaagden er in hem van zijn hoesten en uitslag te genezen. Dagen lang sprak hij bijna geen woord. Als ik hem de Chinese Bijbel reikte,legdehij deze direkt weer op zij."Habe wete", zei hij dan.

Mijn vrouw zei tot hem dat hij zijn vrouw maar eens een mooie brief moest schrijven. En hij deed het. Ze kocht 30 Chinese dollars, die hij in de brief kon stoppen. Voor zij meer zou overmaken, wilde ze eerst weten of dat geld was aangekomen.

Op een morgen om 6 uur hoorde zij WU roepen: "LANJA, LANJA." Ze snelde naar boven en vond hem badend in het bloed. Het was gelukkig niet zo erg als aanvankelijk was gedacht. Hij kwam nu beneden in de warme kamer te liggen en werd liefderijk verzorgd. Boven zijn bed hingen de Chinese woorden: "KOMT ALLEN TOT MIJ,DIE VERMOEID EN BELAST ZIJT EN IK ZAL U RUST GEVEN." Er werd niet veel gesproken, daarvoor was hij te ziek. 's morgens en 's avonds knielde de Chinezenmoeder voor zijn bed en bad voor zijn genezing; ook bad zij voor zijn vrouw en kinderen in China. Een zacht "DANKE" kwam over zijn lippen. Hij sprak weinig. Zo af en toe las hij iets in het Chinese Nieuwe Testament dat op

zijn nachtkastje lag. De Heer werkte aan zijn ziel.

Toen hij weer beter was vroeg mijn vrouw hem: "En WU, wat wil je nu met je leven doen?" In gebroken Duits biechtte hij zijn slechte verleden. Hij deelde mee, dat de brieven van zijn vrouw steeds over armoede, ellende en levensmoeheid spraken. "Vrouw zegt: "Liever dood!"

Dan sprak mijn vrouw over Jezus die ook voor hem aan het kruis gestorven was en hem vergeving en vrede schenken wilde. 's Avonds zong mijn vrouw: GOE DING ENJOE SE SJANG DJOUDJU" (Welk een vriend is onze Jezus).

Op een huissamenkomst kwam hij tot overgave aan Jezus Hij bad kort in zijn eigen taal.

Hij wilde nu naar vrouw en kinderen in China terugkeren, waarvan hij 7 jaar gescheiden was geweest. Mijn vrouw sprak tot hem: "WU, je gaat nooit meer naar Amsterdam terug! We willen God vragen of Hij je een schip geeft waarop je kunt werken en geld verdienen, want je moet geld hebben als je thuiskomt. Twee maanden lang werd iedere morgen hiervoor gebeden.

Op zekere dag kwam hij uit Rotterdam terug en riep: "Habe Schiff! Habe Schiff". God had het gebed verhoord!

Dat schip maakte een reis van drie maanden en voer over Amerika,Afrika en van Singapore naar Hongkong. Zo kon hij drie maanden geld verdienen. In de laatste samenkomst knielde hij neer en dankte God dat hij in Zandvoort gekomen was. Met stralend gezicht zong hij de Chinese liederen mee. De vroegere twijfel was geweken.Hij was een nieuw mens geworden! Hij kreeg van alles mee. Nuttige dingen, textiel, speelgoed voor de kinderen, teksten, plaatjes, liederen en een Bijbel. Hij beloofde de Heer trouw te blijven en zijn vrouw en kinderen van Jezus te vertellen. Uit de havensteden stuurde hij een groet en uit China kwam dikwijls een brief,zelfs na de oorlog. "Iedere dag bid ik en lees ik in de Bijbel en vrouw en kinderen leer ik bidden." Hij liet nog een mooie erfenis in Zandvoort achter: Dozijnen teksten en in een schrift in mooie Chinese letters de Bijbelgedeelten die bij de dia's behoorden.

:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:

YOU HU POH.

Het was in de lijdensweken van 1960.In de kerk in de Chinezenwijk te Rotterdam was een samenkomst met lichtbeelden gehouden over het leven van Jezus vanaf Zijn geboorte tot aan Zijn wederkomst. Op de uitnodigingen waren daar wonende Chinezen en een aantal Chinese zeelieden gekomen. Onder deze laatsten was een 36-jarige ontwikkelde man,de hofmeester: YOU HU POH. Hij had ergens de Chinese aankondiging gelezen en was uit nieuwsgierigheid hierheen gekomen. Het was in werkelijkheid de liefde Gods die zich over deze verloren zoon erbarmen wilde. De platen met de daaronder staande aantekeningen boeide de man zó,en Gods Geest werkte aan zijn geweten,dat hij na de uitnodiging aan het slot van de samenkomst terugbleef.In die tijd was in Nederland Ds.CHAN TO KUEN,die in Suriname de leiding van de Chinese kerk van de Hernhutter-Broedergemeente zou overnemen en in Nederland de Nederlandse taal wilde leren.Hij heeft mijn vrouw dikwijls geholpen.Hij was ook deze avond aanwezig en kon deze van zonden overtuigde man tot zijn Verlosser brengen. Als jongen van 16 jaar was hij reeds begonnen de oceanen te bevaren. In de havensteden was hij dikwls dronken en nam hij deel aan vechtpartijen die hem meer dan eens in de gevangenis deden terecht komen. Zo had hij de binnenkant van deze donkere huizen leren kennen in Hongkong,Burma,Engeland en Rotterdam.Zelfs op de laatste avond had hij in een café in de Rotterdamse Chinezenwijk nog gevochten.Het was een leven met veel schuld beladen.Slechts van het opiumroken was hij bevrijd gebleven. Hij ontving het Evangelie van Lucas,dat hij met een sterk verlangen verslond.Toen werd hem een Nieuw Testament geschonken.Daar zijn schip geruime tijd ter reparatie in het dok lag,was het voor hem mogelijk naar Zandvoort te komen.Daar kon de hongerige,heilsbegerige man op een zondag het belangrijkste in het nog voor hem onbekende boek,worden getoond."Ben je nu niet moe?" vroeg mijn vrouw's avonds aan hem."I am so happy"(Ik ben zo gelukkig),antwoordde hij.Uit de Afrikaanse en Aziatische havens schreef hij dikwijls en zeide eens:"Ik ben zo dankbaar en verheugd dat ik een vrij mens geworden ben."

\+

Met deze gegevens moet ik de rij van de geredden besluiten.Genoemde en niet genoemde bekeerde Chinezen zijn het duidelijke en overtuigende bewijs dat:"het Evangelie is een

kracht Gods tot behoud voor een ieder die gelooft.(Rom. 1:16).Wanneer ook veel zaad op rotsachtige plaatsen valt, of verstikt wordt,zo zijn er toch ook ontvankelijke harten, in wie het zaad Gods vrucht draagt.Wanneer ook velen de uitnodiging tot de hemelse bruiloft afwijzen,zo zijn er toch velen die hun plaats aan de Bruiloft van het Lam innemen.Zo heeft Gode zij dank,mijn dappere vrouw bij de dikwijls zware arbeid,die zij bewonderingswaardig volgehouden heeft,ervaren,dat het werk voor de Heiland en aan de zielen,niet tevergeefs is geweest.

R O T T E R D A M.

Het Evangelie en de sociale arbeid ten behoeve van de Chinezen bleef vele jaren beperkt tot Amsterdam, Haarlem,Den Haag,Utrecht,Leiden en richtte zich ook tot hen die verstrooid in Nederland woonden.Zolang de Gereformeerde Kerk in Nederland een predikant in Rotterdam had,onder wiens hoede de Chinezen waren toevertrouwd, ging mijn vrouw daar niet heen.Toen echter de laatste onder hen werkende dominee studentenpredikant werd en deze Kerk geen andere predikant benoemde,werd ook Rotterdam een plaats voor haar arbeidsveld.Het is gedurende veel jaren haar vruchtbaarste akker geworden.

Rotterdam,een der grootste havensteden van de wereld,draagt dan ook het karakter van een wereldstad. Daar komen zeelieden en zakenmensen van over de hele wereld.Men ziet daar verschillende kleurlingen en hoort,buiten de gewone talen,talen en dialekten die niet nader te definiëren zijn.In ongeveer 50 talen worden tweemaal per week in diverse café's en restaurants in de Chinezenwijk Katendrecht,door een aantal Christenen,Evangelische tractaten en Schriftgedeelten verspreid. In de vele café's,waar vooral des avonds en des nachts veel licht en veel lawaai is,komen zeelieden van alle nationaliteiten.Daar en op de straten loeren de vrouwen op hun offer.In Katendrecht zijn drie speelholen,die meest door jonge zeelieden worden bezocht. Ongelukkiger wijze zijn ze zeer aan het spel gebonden en daarbij gaat het dikwijls om grote sommen gelds. Hier en daar verscholen is gelegenheid,waar het naar lichaam en ziel verdervende opium wordt gerookt.Het is zeer moeilijk mensen die door het vierkoppige monster - alkohol,prostitutie,dobbelen en opiumroken gegrepen zijn,in een samenkomst te krijgen waar hun verlossing

door Christus wordt gepredikt.Nochtans gebeurt het.

Er zijn in deze wereldstad Rotterdam zeemanshuizen voor mannen van diverse nationaliteiten,maar geen voor de Chinezen.Deze worden zoveel te meer welkom geheten in huizen,die naar lichaam en ziel,voor hen gevaarlijk zijn.Ernstige pogingen door de Chinezenmoeder om voor de oude daar wonende Chinezen een goed huis te krijgen,hebben gefaald.

Vroeger woonden in de Chinezenwijk 2000 Chinezen.In de tijd der werkeloosheid zijn honderden van hen naar China teruggekeerd.Maar de ouderen,die geen gelegenheid hadden om terug te keren,bleven met heimwee in hun hart in hun troosteloze woningen. De meesten van hen waren arm en kregen van hun landslieden,de boardinghouse-masters,drie maal per dag een portie rijst.Ze waagden het niet bij Sociale Zaken ondersteuning te vragen, uit vrees dat ze dan uit het land zouden worden gezet. Toch heeft mijn vrouw het toen voor één Chinees geprobeerd;haar verzoek om steun werd ingewilligd.En toen één schaap over de dam was,volgden er meer,zodat ze nu een bestaan hebben.

Verder deed zij ieder jaar haar oude vrienden een genoegen door met hen een uitstapje met één of twee bussen te maken.Dat feest werd met een grote maaltijd besloten.Als er voldoende plaats was,gingen ook Chinese zeelieden mee.Dikwijls was ook de Chinese predikant uit Londen,met studenten,daarbij.Eén van deze studenten was een ware zielenwinner.Toen er bij zulk een uitstapje 14 jonge zeelieden waren,had CHARLES TANG zó dringend en overtuigend tot hen gesproken,dat zij allen besloten discipelen van de Heer Jezus te worden!

Het Kerstfeest werd met de Chinezenmoeder en kinderen gevierd in het midden van de in de wijk gelegen kerk, waarbij de geschenken veel vreugde veroorzaakten.Eén of twee Kerstfeesten volgden voor de daar wonende oude Chinezen en voor de meest jonge zeelieden.Daartoe kwam dan een Kantonnees sprekende Chinees uit Londen voor de prediking en vertaling.

Nu en dan,wanneer er schepen met Chinezen in de haven waren,werden samenkomsten voor hen en de overige daar wonende Chinezen gehouden,waarvoor bekendmakingen in Chinees schrift moest worden verdeeld en opgehangen worden. Film,lichtbeelden,zang,prediking en lichamelijke verkwikkingen,alles moest medewerken om die mensen te

trekken en te redden. Bij de uitgang worden veel tractaten verdeeld. De oude Chinezen,die dikwijls samenwonen,worden in hun huizen bezocht.In ziekenhuizen, in het bijzonder het Havenziekenhuis,waar zeelieden van alle nationaliteiten liggen,worden Chinezen bezocht en met fruit en van lektuur voorzien.Nu en dan wordt een Christelijk lied gezongen,of Chinese grammofoonplaten brachten tot grote verrassing de hoorders de gesproken of gezongen heilsboodschap. Ook Nederlandse of Engels sprekende zieken krijgen Christelijke geschriften in hun taal.

++++++++++++++++++++

EEN DOORN IN HET VLEES.

Mijn vrouw had een sterke,resolute wil,die door het geloof beïnvloed werd.Daaraan is het gezegende gevolg van haar zelfverloochenend dienen toe te schrijven. Ze was niet iemand die meende op een bijzondere roep Gods of op bijzondere aanwijzingen te moeten wachten. Het kwam alles ongezocht tot haar.Met peizen of piekeren verdroomde en verzuimde zij haar kostbare tijd niet.In tegendeel,ze was nuchter en praktisch;ze heeft zelfs te ingespannen gewerkt.Ze heeft zich in de dienst van haar Heiland verteerd!Ze herinnerde zich de woorden van William Booth,dat,wanneer God niet roepen zou,dat dan de zondaars en hulpbehoevenden dat zouden doen;dan riep de ontzettende nood overal.En daarmee kwam ze dagelijks in aanraking. Aan haar sterke wil paarde zich echter een zwak zenuwgestel.Dit had dikwijls een sterk jeukende netelroos ten gevolge.Dan huilde ze van pijn en krabte haar tenen tot bloedens toe open. Zó hebben de mensen haar niet gekend,ik alleen wel! Tientallen jaren heeft ze daaraan geleden en de Heer nam dit lijden niet weg.Ook doktershulp bracht in deze hardnekkige ziekte geen verzachting.Toen zij heilsofficier was,moest zij eens een jaar wegens zenuwzwakte in een landelijke en bosrijke omgeving tot rust komen,zoals reeds is medegedeeld.De wrijvingen in de familie en de zware arbeid in het Leger konden de zwakke zenuwen op de duur niet verdragen.Lang bleef haar sterke wil de baas,maar tenslotte kwam de ineenstorting.Maar ook daar liet zij haar licht schijnen.De zeer liberale hotelhouder moest bekennen dat hij nog nooit zoveel over geloof had gehoord als in die tijd.

Het ging met haar lijden als met Paulus.De Heer nam het op haar bidden niet weg.Waarom niet?Waarschijnlijk

ook met hetzelfde doel:"opdat ik mij niet verheffe." Dat had zo gemakkelijk met haar capaciteiten en haar succes in het werk het geval kunnen zijn. Maar ook het andere mocht zij ervaren bij deze doorn in het vlees:"Mijn genade is u genoeg, want de kracht openbaart zich eerst ten volle in zwakheid."(2 Cor.12:9)

In de laatste jaren van haar leven deden haar benen hun normale dienst niet meer. Het lopen werd moeilijker. Een grondig onderzoek in het Akademisch ziekenhuis bracht geen verbetering, maar vermeerderde nog haar pijnen. Ofschoon mijn vrouw bijna 70 jaar was, dus op een leeftijd dat velen reeds lang van de rust genieten, dacht zij er niet aan om te kapituleren. Na een paar jaar volgde een darmoperatie, waarvan zij echter spoedig genezen werd. Alleen gaan kon ze niet meer, maar aan de arm van een begeleider kon zij nog haar gele vrienden opzoeken; de meeste keren ging ze naar Rotterdam. Toen haar lichamelijke toestand erger werd, maakte ze veel gebruik van een taxi. Indien iemand meende haar te moeten vermanen om op te houden met dit werk, zag ze daarin een verzoeking en sprak:"Ga weg van mij, satan!"

In februari 1962 kreeg ze geelzucht en moest ze naar een ziekenhuis in Haarlem. Het onderzoek toonde aan, dat haar galwegen waren aangedaan. De chirurg konstateerde een ongeneselijke ziekte. Meer dan twee maanden was ze in het ziekenhuis. Daarna kwam ze thuis om daar verder te lijden en tenslotte te sterven. Er ontstond een steeds groter wordend gezwel, dat eindelijk doorgestoken werd. Daardoor werd de pijn wat minder. Dag en nacht, tot haar levenseinde, moest de zieke gal overgeven. De gal kwam soms met zo'n geweld, dat deze door de neus een uitweg zocht!

++++++++++++++++++++

HAAR HEENGAAN.

Toen ik bij de chirurg geweest was en deze mij medegedeeld had, dat de ziekte van mijn vrouw ongeneselijk was, moest ik met mijn beweende gezicht bij haar komen. Ik kon van innerlijke ontroering niets zeggen, maar dat was ook niet nodig. Ze had uit het verloop der ziekte haar konklusie al getrokken. Rustig en vol overgave sprak ze: "Ik weet het reeds. Ik voel dat het niet beter wordt." Ze was rustiger dan ik. Ofschoon wij beiden wisten dat de Heer helpen kon, waar menselijke hulp te kort schiet, zo wilden we toch niets afdwingen. Er zijn voor ons leven

grenzen gesteld en het hoogste en diepste is,al is het ook het zwaarste gebed:"Niet mijn wil,maar Uw wil geschiede!" Daarin is Jezus in Zijn ware lijden een voorbeeld geweest;maar ook in onze donkerste tijden is Hij een Helper.Als mijn dappere vrouw bij het begin van haar lijden ook wel sprak:"Ik wilde nog zo graag voor jou en de Chinezen leven",zo heeft zij altijd met geduld en overgave tot aan het einde geleden. Was haar programma vele jaren"werken"geweest,nu was des Heren programma"lijden." En had Hij voor het eerste veel genade gegeven,zo gaf Hij voor het laatste niet minder.

Nog had zij veel te organiseren,te schrijven en te ordenen.Iedere dag zat ik aan de schrijfmachine en zij dikteerde mij veel brieven.Viel wel eens een dag uit, omdat haar toestand verergerd was,dan was er een vreemde stilte in huis. Vijftig kinderen moesten nog naar een vakantie-kamp.Daarover maakte ze zich zeer bezorgd,want er was zoveel te regelen.Maar alles is goed gekomen.Toen drie grote jongens bij haar waren om afscheid te nemen,had zij nog met hen gebeden.Zij hebben mijn vrouw niet levend meer gezien,want tijdens hun verblijf in het kamp,stierf zij. Ook waren haar medelijdende gedachten dikwijls bij de vervolgde,arme en lijdende Chinezen in China.Zo nu en dan kwam van daar een brief met een noodkreet om hulp.Dan werden weer pakketten met levensmiddelen en textiel verzonden.Maar dan lieten de communisten die arme mensen honderd gulden aan invoerrechten betalen.Dan schreven ze: "Stuur ons maar niets meer,wij kunnen het niet betalen." Daarna stuurden wij hen honderd gulden.

Op een avond sprak mijn vrouw,verzwakt door haar lijden en bovendien nog lijdend om de ellende van de Chinezen:"Die mensen hebben honger en wij hebben alles." Ze kon dit kontrast niet verwerken.Ik troostte haar door er haar op te wijzen,dat wij onlangs binnen een week nog drie pakketten naar China hadden gezonden. Maar wat betekende dat bij zulk een onmetelijke,niet te stuiten nood!

Toen mijn vrouw bemerkte,dat zij haar einde tegemoet ging,schreef zij aan honderden begunstigers,die zij in de loop van vele jaren gewonnen had,in het begin van augustus,een afscheidsbrief.Deze brief ving aan met de volgende woorden:"Aangezien mijn gezondheid sinds de

laatste maanden hard achteruit gegaan is en ik er op rekenen moet,dat mijn einde nadert,ben ik tot mijn groot verdriet niet meer in staat het werk onder de Chinezen voort te zetten.Altijd heb ik dit werk met vreugde en zegen mogen doen.Dat ik deze arbeid bijna 29 jaren in zulk een omvang heb kunnen verrichten,dank ik,naast God,ook aan de ondersteuning die ik van U mocht ontvangen.Het is mijn behoefte U daarvoor hiermede hartelijk te danken."Verder schreef ze dat ze een flinke opvolgster had gekregen in de persoon van joffrouw Van Rossum,die 16 jaar in Nederland in het Evangelie en 16 jaar in de Evangelische zending in België had gewerkt.Ze vroeg hetzelfde vertrouwen dat zij ervaren had,ook aan deze zuster te schenken.De brief sloot met de woorden:"Nu ik spoedig uit genade door Christus naar het hemelse Vaderhuis mag gaan,neem ik hiermede afscheid van U,met de wens dat God U moge zegenen en leiden." De mooiste antwoorden op deze afscheidsbrief heeft zij nog mogen lezen.

"Waarom moest zulk een vrouw,die zoveel goeds gedaan had,zoveel lijden",zo werd eens gevraagd. Door deze vraag is zij zelf niet aangevochten geweest."Want Mijn gedachten zijn niet uw gedachten en ue wegen zijn niet Mijn wegen",luidt het woord des Heren.Want zoals de hemelen hoger zijn dan de aarde,zo zijn Mijn wegen hoger dan uw wegen en Mijn gedachten hoger dan uw gedachten ."(Jesaja 55:8 en 9.)

In de stilte van de ziekenkamer heeft God met Zijn kind kunnen spreken en haar getoond wat nog geordend moest worden.Met mensen,waarmede zij nog onenigheid had, werd zij verzoend.Toen moest de Heer haar sterke wil ombuigen naar Zijn heilige wil.Heeft de Heiland Zelf ons niet laten bidden: "En vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren!" Hij heeft aan dat ernstige woord,dat eeuwige betekenis heeft, toegevoegd: "Want wanneer gij de mensen hun zonden niet vergeeft,zo zal God uw Vader ook uw zonden niet vergeven." Zo werd zij voorbereid op een zalig heengaan.

In deze zekerheid kon zij de eeuwigheid tegemoet gaan:"Ik ga naar Jezus;ik ga naar het Vaderhuis", sprak zij eens. Nog een keer heb ik het hartstochtelijk verlangen naar verlossing en naar de hemel gehoord in haar woorden:"Wat duurt het lang!"

Alles wat menselijk mogelijk was werd gedaan om haar

vreugde en verlichting te geven.Ze lag in de huiskamer. Dagelijks kwam een verpleegster,zo nodig,twee of drie kee Mijn oudste zuster verzorgde de huishouding en hielp ook haar.

In de laatste nachten was ik bij de zieke.Aan bloemen en andere liefdesbewijzen heeft het gedurende haar lijden niet ontbroken.

Op de laatste avonden van haar leven,voordat de nachtrust begon,moesten we steeds dat schone lied van het heimwee naar de hemel zingen: "Meine Heimat ist dort in der Höh".Dat kende zij van de grammofoonplaat, gezongen door Hildor en Leo Jansz.Dat onder de indruk van het spoedige afscheid het zingen van dit lied ons niet altijd gemakkelijk was,zult U,beste lezer(es) begrijpen. Vóór de nacht toen de bewusteloosheid intrad (die drie dagen en nachten heeft geduurd)zongen wij dit lied voor de laatste keer!

maandagmiddag 20 augustus 1962 tussen 6 uur en half zeven,trad verandering in haar toestand in.De ademhaling werd onregelmatig. Een paar keer schreeuwde zij luid alsof ze pijn had en moest ze niezen. Tot slot kwam een golf van gal uit haar mond en om haar te helpen,tilde ik haar hoofd iets op,dat slap op mijn arm viel. Een dappere strijdster was heengegaan en had haar zwaard neergelegd. Ze was tot haar Heer gegaan die zij zo met haar gehele hart en volledige overgave had gediend. Hem mag zij nu aanschouwen en zeker heeft zij de woorden uit Zijn mond gehoord: "Wèl gedaan,gij goede en getrouwe dienstmaagd: Ga in tot het feest van Uw Heer." Zij zal aan Zijn rechterhand staan en horen: "Kom,gij gezegende mijns Vaders,beërf het Koninkrijk,dat u bereid is van de grondlegging der wereld af.Want Ik heb honger geleden en gij hebt Mij te eten gegeven,Ik heb dorst geleden,en gij hebt Mij te drinken gegeven, Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt Mij gehuisvest,naakt en gij hebt Mij gekleed,ziek en gij hebt Mij bezocht,Ik ben in de gevangenis geweest en gij zijt tot Mij gekomen.Voorwaar,Ik zeg u,in zoverre gij dit aan één van Mijn minste broeders hebt gedaan,hebt gij het Mij gedaan."

Als een schone dode lag zij daar,die twintig jaar jonger scheen dan zij was;op wier aangezicht de hemelse vrede zich weerspiegelde.Ze lag midden in een zee van bloemen.De meeste en mooiste bloemenkransen waren haar door Chinese vrienden gezonden.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=

DE LAATSTE GANG.

Ofschoon ik het overlijdensbericht van mijn lieve vrouw had samengesteld, had zij beslist, dat de woorden van haar gezang daarop gedrukt zouden worden: "JEZUS, UW VERZOENEND STERVEN, IS HET RUSTPUNT VAN MIJN HART." Deze woorden staan ook op haar grafsteen. Want, niet wat zij gedaan had, maar hetgeen Jezus door Zijn verlossingswerk volbracht had, was de grond van haar zaligheid! Zelf heeft ze de begrafenis geregeld en de sprekers daartoe uitgenodigd. Thuis sprak de Evangelist van de Gemeenschapsbond, die dikwijls naar Zandvoort kwam voor de samenkomst. Aan haar graf sprak de Burgemeester, die geprobeerd had mijn vrouw te helpen een tehuis voor de Chinezen in Rotterdam te krijgen. Hij had er voor gezorgd, dat zij bij het 25-jarige jubileum van de Chinezen-zending, een gouden medaille van de Koningin ontving. Met gevoelvolle woorden beschreef hij haar persoon en de met ongelooflijke overgave gedane arbeid van zuster Van Zeijl. De Chinese dominee uit Londen was er met zijn vertaler, die zo dikwijls mijn vrouw ter zijde hadden gestaan. Ze spraken tot de vele Chinezen die gekomen waren. Een vrouw uit Amsterdam dankte voor hetgeen mijn vrouw voor de vele kinderen gedaan had. Leger des Heilssoldaten zongen het lievelingslied van mijn vrouw over de hemelse woning. En de Leger des Heils-officier uit Haarlem sloot deze begrafenis met een Bijbelwoord.

Onder grote deelneming, die toonde hoe zeer zij bekend en geliefd was, vond de begrafenis plaats.

Het sterfelijk omhulsel zonk in het graf. Maar eeuwig leeft zij verder bij haar Heer en Heiland, aan wie haar leven gewijd was in de dienst aan de naaste in nood.

"Zalig zijn de doden, die in de Here sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, dat zij rusten van hun moeiten, want hun werken volgen hen na."

":":":":":":":":":":":"

HOE HET VERDER GING.

Na de dood van Zuster Van Zeijl is de Zending onder de Chinezen voortgezet onder de energieke leiding en organisatie van Mej. Van Rossum. De arbeid werd ondergebracht, om praktische redenen, in een officiele Stichting: "GEESTELIJKE EN MAATSCHAPPELIJKE ARBEID ONDER DE CHINEZEN IN NEDERLAND." Huurde Zuster Van Zeijl bij voorkomende gelegenheden, wanneer er een spreker uit Engeland of elders kwam, de kerkzaal van de Hervormde

Kerk in Katendrecht,de Chinezenwijk van Rotterdam ,zij wilde de beschikking hebben over een eigen lokaal en over een eigen Chinese evangelist. Al deze wensen werden na ernstig gebed en noeste vlijt verhoord.Een oud pand in de Lombokstraat 5,dat zeer verwaarloosd was, kon gehuurd worden.Beneden was de vergaderruimte en op de eerste verdieping woon- en slaapgelegenheid voor de predikant. Het was alles primitief.

Uit Hong Kong kwam Rev.Timothy Mak,die onder de Chinezen in Nederland,vooral in Rotterdam,een ruim arbeidsveld vond.Hij hield samenkomsten,bezocht zieke Chinezen in het Havenziekenhuis en elders,zocht contact met de bemanning der Chinese schepen,die meermalen gezien werden in deze grootste vrachthavenstad der wereld. Hij ontving Chinezen bij zich aan huis en in de twee jaren,dat hij in Rotterdam werkte,zijn enkele tientallen Chinezen tot de Zaligmaker der wereld gekomen.Doordat ds.MAK kennis kreeg aan een Chinese dokteres uit Ierland en voor deze dokteres in Nederland geen emploi was (men kon geen Engelssprekende hier in een ziekenhuis gebruiken) zagen we zeer tot onze teleurstelling ds. MAK verdwijnen. We hadden gerekend dat hij minstens 5 jaar zou blijven en hadden meer dan 2000 gulden voor de vliegreis betaald.Maar de Heer had reeds in de nood voorzien. Dr.ANDREW GIH is de direkteur van de Evangelize Chinese Fellowship,dat meer dan 300 medewerkers in Zuid-Oost-Azië in 8 landen heeft.Om bekendheid aan dit omvangrijke werk te geven,maakte hij een reis door Europa en was ook in het moederhuis"Friedenshort" in Freudenberg,waarvan Zuster Eva van Tiele Winckler de stichster was.

Deze diaconessenbeweging had ook zendingsarbeid in China gehad. Onder zijn gehoor was Zuster Marie-Louise von Mengersen,die meer dan 40 jaar onder de Chinezen in China en Mauritius had gewerkt en twee Chinese talen sprak. Dr. GIH zei,dat men in Nederland iemand nodig had om het Evangelie onder de Chinezen te brengen en dadelijk meldde deze zuster zich en daardoor kon het werk zonder enig hiaat worden voortgezet. Zuster von Mengersen heeft dit werk drie jaar kunnen doen en heeft met veel toewijding,enthousiasme en zegen onder de Chinezen gewerkt.Door ziekte keerde zij naar Duitsland terug,maar toen zij zich weer beter voelde,kwam zij telkens naar Nederland om met veel liefde en trouw onder haar

Chinezen zielen voor de Heer te winnen.Tot op de huidige dag (november 1971)! Wij zijn zeer dankbaar voor haar zegenrijke dienst.

In Groot-Brittannië werkt de Chinese Oversea Christian Mission (C.O.C.M.),die ook in Parijs onder de Chinezen werkt. Haar leider, Pastor STEPHEN WANG, wilde ook in Nederland een tak van deze zending. Zo kwam in 1967 ds. JOHN CHEN uit Indonesië. Inmiddels had Mej.Van Rossum het haar behorende huis 2e Schuytstraat 100 in Den Haag voor het werk onder de Chinezen beschikbaar gesteld. Op de eerste étage woonde ds.CHEN, terwijl de tweede en derde verdiepingen slaap- en woongelegenheden,recreatieruimte en keukens bevatten. Daar men meende, dat Amsterdam meer gelegenheid bood om de Chinezen te bereiken ,verhuisde ds.CHEN later naar Amsterdam. Er was een goede samenwerking tussen ds.CHEN en Zuster Von MENGERSEN en onze Stichting voorzag beiden van Chinese lektuur.

Toen Zuster Von MENGERSEN na drie jaar naar Duitsland terugging, werd de huur van het huis in Katendrecht opgezegd. Het jeugdwerk werd door ds.CHEN in een lokaal in de buurt voortgezet. Helaas zag Mej.Van Rossum wegens langdurige ziekte zich genoodzaakt niet langer de leiding op zich te nemen. Ook de heer S.Tj.Post,die enkele jaren de voorzitter was geweest,droeg,verhinderd door drukke werkzaamheden,zijn taak over aan de heer J.P.van Melle. Wij zijn zowel Mej.Van Rossum als de beide Christen-zakenlieden hoogst dankbaar voor de toewijding,die zij jaren aan deze Chinezen-zending hebben betoond.

Naast de vrijwillige,zeer gewaardeerde dienst van Zuster Von Mengersen,bestaat thans het werk der Stichting in de uitgebreide lektuurverspreiding en radio-uitzendingen voor de Chinezen in West-Europa. Elke maand ontvangen we uit Hong Kong 600 tractaten van de Tract of the Monthclub,die grotendeels aan de vele Chinese restaurants, die over het gehele land verspreid zijn, verzonden worden. *f* 10.000,- betaalt de Stichting aan Trans World Radio voor de wekelijkse radio-uitzendingen op maandagmiddag van half drie tot kwart voor drie. Deze worden verzorgd door ds.MAK, met wie wij steeds contact

bewaard hebben.

De liederen en toespraken worden opgenomen in de studio in Belfast en de tapes gezonden naar Monte-Carlo. Helaas hield het geillustreerde tijdschrift "Dengta" (Vuurtoren) dit jaar op te bestaan.Hiervan hadden we ook een aantal ter verspreiding onder de Chinezen.

Minstens tweemaal per jaar verschijnt een circulaire, zodat de vrienden, die het werk steunen door gebed en gaven, met het werk bekend blijven.

Was tijdens het leven van Zuster Van Zeijl de maatschappelijke hulp nodig, later deelden ook de Chinezen in de welstand van ons volk, zodat stoffelijke hulp minder nodig is en nu meer de nadruk ligt op het geestelijke werk.

De secretaris-penningmeester is de heer A.Groenestein te Papendrecht en het gironummer der Stichting is.122.058.

=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=:=